

گیلہرد! سحر دمہ

مآمدلی آفراشته

گیل مرد! سحر دمہ

مأمدلی أفراشته شئرون

گيلمرد! سحردهمه؛ مامللي افراشته شئون

افراشته، مامللي (۱۵۳۲-۱۴۸۲ دلملي)

نشر: v6rg.com

تاپ ۇ ويرايش: ديمه‌مچ

جلد: عليرضا فرهمند

أول نشر: ۱۵۹۸ دلملي، ۱۱۲ ص.

اي كتاب شائرخا شئونه گه خؤدش چن دهه پيش چاپ بؤده هادا بيرون. پس امه اي كتاب سه هيچ حققي ندانيم ۇ اي كتاب مججاني پخشأبنه تا شائرخا خؤندش وؤت اجي ويشته دييچه.

تماس: nobodyvrg@gmail.com

فهرست

- ۷ ..... دیمه‌مچ ~ پیشاشوگب
- ۱۳ ..... کئخودا و مشت ~ صفر
- ۱۵ ..... دسناخوزان
- ۱۹ ..... مي دۆزۆن مره بۆخۆرده، مي بيرون خلاق-ه
- ۲۵ ..... های تو بۆگۆ فل فلنکأ شل شلاً!
- ۳۱ ..... زلرخه مۆشللخه
- ۳۶ ..... گیلرد! سحرده
- ۳۹ ..... سجیلفاگیران
- ۴۱ ..... واجیب‌الحج
- ۴۹ ..... آی پابرأنده گیلرد
- ۵۳ ..... کبله سۆلمان ۱
- ۵۹ ..... کبله سۆلمان ۲
- ۶۴ ..... پیش یرده زن و شوهر

مؤفئخزوالأعمان ١ ..... ٤٧

مؤفئخزوالأعمان ٢ ..... ٧١

مؤفئخزوالأعمان ٣ ..... ٧٥

حاجي رجب ٨١

ايفراط و تفريط ٨٥

بؤگؤ واگؤ ٩٠

أؤلاد~ خلف ٩٨

گيليكبي بهاربه ١٠٠

هؤجارده گب (مؤخره به فارسي) ١٠٥

دیمه‌مجّ پيشاشوگب

مأمدلي أفرشته (محمدعلي راد بازقلعه‌اي) شاعیر، نیویسنده، طنزپرداز و ایران و گیلان آدیباتّ پيله کس، ۱۴۸۲ّ دلمی (۱۲۸۷ ه.ش) سنگر (کهدم)ّ بازقلاّ مئن، رشتّ شهرستانّ دورون، دونا بأمؤ. أفرشته اول‌ته شاعیر بؤ‌گه قرنّ ۱۴ّ شمسی، گیلکی شئر گوتن-ه جددی و پومسته سراگیته و دؤمباله بدأ و بتأنسته خؤ آثار-ه مردؤمّ مئن واتینأده. (۱) أفرشته شئرانّ گؤش رشتی‌دی؛ ولی ای سري ساختان و کلیمه‌ان و ویزگیئن أم آنّ کارانّ مئن درد گه رشتّ گؤشّ شین نئد و آنّ محلّ گؤشّ شیند کی رشتی ارا فرق کؤنده. أفرشته شئران عامه‌پسند و روان بؤد و خؤ زمانّ مئن ای جؤر مردؤم و کوچه‌بازارّ مئن بچرخستد و جا دکند کی خلی عیبارت و ایصطلاحات کی آنّ کارانّ مئن دؤبؤد، ضرب‌المثل و مردؤمّ دهنّ گب بؤبؤستد. پانده لنگرؤدی، کی خؤدش أفرشته ور شاعیری-ئه بأمؤخته و سراگیته و آنّ شاگرد بؤ، گئه:

«أفرشته شاعر مردم پوینده و دردمند روزگار ما، و شعرهای او بیان آرزوها و زبان گویای انسانهای بی‌زبان زمان ماست. دستمایه کار شعر گیلکی او، مثلها و اصطلاحات و باورداشته‌ها و زبانزدهای مردم کوچه و بازار شهرها و روستاهای گیلان است و زبان شعرهای روان او آنقدر با زبان مردم جوش خورده‌است که بسیاری از گفته‌هایش، ضرب‌المثل و زبانزد خاص و عام شده‌است.»

أفرشته علاوه بر مردؤم، گیلکی آدیباتّ سر و خؤ پسی شاعیرانّ سر أم جؤلفّ تأثیر بنا. أمی آدیباتّ پيله کسان؛ مأمولی مظفري، شون فؤمنی، پانده لنگرؤدی و... کارانّ مئن، خلی واضح شأ أفرشته شئرانّ تأثیر-ه دئن و حتی ای سري عیبارتان و آبات کی أفرشته أشعارّ شیند عاننا أ شاعیرانّ شئرانّ مئن تکرار بؤبؤستده. ها مؤضوع أفرشته آثارّ اهمیت-ه نیشان ده و أمه-ره گئه کی نشأ آنّ کاران-ه نخوانده، گیلکی آدیبات-ه تحلیل و بررسی گؤدن و اونّ مئن بقأنده دقیق بؤستن. پانده هاندئه گئه:

«أفرشته، کاروان‌سالار و راه‌گشای شعر گیلکی و پیشگام همه شاعران پوینده گیلان است و جای پای او در فراز و فرود راه ناهموار ادبیات گیلک، پیشاپیش همه گیلکی‌سرایان پیداست. او همیشه به گیلان، به ایران و به انسان اندیشید. فاش می‌گویم که همه شاعران

گیلان شعر افراشته را خوانده‌اند، یا از سفره گسترده‌اش «همسایه کاسه» به خانه برده‌اند و نان و نمک او را خورده‌اند.»

ا کیتاب جم‌اگودن و آسی ا چار ته منبع جا ایستفاده بوگودمه:

(۱) آرشیو روزنامه چلنگر (۱۳۲۹ تا ۱۳۳۲ ه.ش)

(۲) گردآوری و برگردان شعرهای گیلکی افراشته، محمود پاینده لنگرودی، نشر گیلکان، ۱۳۷۴ ه.ش.

(۳) برگزیده اشعار فارسی و گیلکی محمدعلی افراشته، م. ا. به‌آذین، انتشارات نیل، ۱۳۵۸ ه.ش.

(۴) گزیده ادبیات گیلکی، ابراهیم فخرایی، انتشارات طاعتی رشت، ۱۳۵۸ ه.ش.

ا چار ته منبع، هرته ای سري نواقیص نا سانسور و حذفیات دأشتید؛ ولي کس کس و هر همدیگر نواقیص-ه کاملاًگودد و کس کس مؤکمل بوؤد. ا کیتاب جم‌اگودن ره می اصلی منبع چلنگر روزنامه بو کی شا گوتن افراشته کار شناسنامه نی ایسه؛ و با آنکی می چلنگر آرشیو کامل نوبو و بعضی شماره‌ان-ه ندأشتی، ولي هاندئه می کار-ه را تاودا. ا کیتاب من ای سري تحشیه و توضیح و پاورقی نم دینیدی گه هم تانه امه-ره افراشته منش و شخصیت و قریحه ارا و بیشتر آشنا بوکونه، و هم تانه شران فامستن و آسی و ایبهامان رفیع گودن و آسی مؤثر بیه. ا تحشیه‌ان و توضیحات و پاورقی، ویشتری نا چلنگر من ثبت بوؤستند نا پانده جم‌اگوده و حق کیتاب من اوشان-ه بارده. بعضن ام به‌آذین و فخرایی کیتابان جا اوساندمه.

افراشته حق گیلکی شران-ه، جوز «مؤفتخووالاعمان (۱ و ۲ و ۳)» و «اولاد خلف»، ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۸ ه.ش سالان من بینویشته. هرته شر اینتها تأیدی اون نیویشتن تاریخ ام دن؛ ولي بعضی شران نیویشتن تاریخ، دقیق مؤشخص نوبو کی اوشان ره تاریخ نامه.

افراشته خو ره او زما ت بعضی حق شران-ه (نا همه-ا) فارسی ترجمه جا چاپ گودی و نشر دانی؛ پانده و فخرایی نی خوشان کیتابان من افراشته شران-ه فارسی ترجمه امرأ چاپ بوگودده. می عقیده ولی هوجور گه پیشتر «نه روز زاگون، زندگی خوبابونه» کیتاب من بوگوتیم، انه گه فارسی ترجمه-ا می مجموعان من گیلکی شران ورجه نیم تا می مؤخاطب، هأچین گیلکی متن-ه حق جولو بداره و بقانده شر-ه تنشأه و اون ارا سر کله بزنه. هاندئه اگر ام فعل، کلیمه، عیبارت نا ایصطلاحی ناهابو گه نامفهوم بمانسته، هم اینترنت من و هم فیزیکی کیتابخانه‌ان من ایته عالم منبع و مرجع ناهانه گه شا اوشان-ه روجوع گودن.

سال ۱۳۳۲ بیست هشت مؤرداد کودتا پسی، دئه سیاسی موبارزان ایران من تنگام دکتد و خلشن مجبور اؤستد مهاجیرت بوکوند. افراشته نی کودتای پسی ناچار بوؤ ایران

جا بښه. بوشو بولغارستان و خو عومر بقيه-أ اورأ زندگي بؤگوده. كودتاي پسي افرشته آثار- ه نشر دان ايران مئن ممنوع بؤبو و حتى نشریات و مطبوعات مئن، اون نام-ه اردن جورم محسوب بؤستي.

آخرپسي مأمدي افرشته ۱۵۳۲ سياما بيست هفت (۱۶ ارديهشت ۱۳۳۸ ۰۵ ش)، بولغارستان مئن سكتة قلبي جا بمرده. صوفيه قبرستاني مئن ان-ه گيلاگودد و ان معروف بست ام گه هميشك چلنگر همه ته شوماره ان اولي صفحا سر، چلنگر لؤگو جور نيويشتي، ان قبر سنگ سه بينويشتد:

«بشكني اي قلم اي دست، اگر/ پيچي از خدمت محرومان سر»

۱۵۹۷ ايسفندارما
ديمه مچ؛ سنگر

۱. گيلكي ويكيپديا مئن افرشته جا ويشتر بخانيد.

v6rg.com

بواسطه طبق مطعفات مین فارسی نگداشتم خوانندگان فارسی زبان
 بی زحمت تشریف بیره منزل دوست و آشنایای گیلک هان تا بهمان بخوانند
 هر کس دوست آشنای گیلک ندارد تشریف بیاورد منزل پیلنگر
 (آغا خانه تشریف ندارند !)

ادبیات گیلکی

سلام علیکم : رشت جنل منلان اگر
 حوصله بدارید هفته دیگر ها یارو
 اینا دی کافله نویسه داغ چک خوشست
 بوشتا بیبه که آچور آفاده نکه شی
 مطعلس راد باز قلملای .

سیلیان

دو تا کاغذ - اوله تا صفر ماه
 از تهران برشت - سیلیان دراب
 بی زحمت فاده بدست ارباب
 دای بیس جان ، کبله سیلیان
 فدایت شوم . . . آن دای بیس
 یس بی بر سرروز ، بیستم صفر
 دای بیس جان ، کبله سیلیان
 تره دیل آه ؟ تهران بوسته
 السوس ای صبر بی خود بگلهشته
 دای بیس جان ، کبله سیلیان

هر که باشد از حال ما برسان
 دوزار فاکیر مره برسان
 بگو مشکله نهرسان ایسان
 زیاده عرضی نام تو برسان
 دای بیس جان ، کبله سیلیان

چنان، رشت عزیز جنل منلان، اطافانه صبر و ایشانه جارو پارو بو کو نیه
 هفته دیگر « کورد خالخالی » مهبان آمو نیره .

استالین - از : ژان : ویشار بلوک
 « برنده جایزه صلح » شرح حال
 مختصری از نویسنده بقلم اراگون ترجمه
 احمد صادق منتشر میشود . بخواستگان
 نوبسه میکتیم لطفاً دو جلد بخرند و بکیش
 را یادرس چاسگر بفرستند .

تسلیم بلا شرط
 اگر میخواهید « آذربودک » و هر نوع
 کرم بالقیه در مقابل شما تسلیم بلا شرط
 شوند بیؤسه آبدوخاک خیابان سوم هفتده
 مراجعه به آخرین اسطبه صلح شوید .

چلنگر نشریه جی چن ته واوین دو جشم تا
 ای نشریه حال و هوا همرا ویشته آشنا ببین .

چلنگر شماره ۴۰

چغان ، شاعران گیلان

باغونیم مرغه نکودبو مرفغانه، چلنگر باشی خلیلی گر نازده شفا شتر کیلیکی
 دوشتا کنیده فادید چاپ بزیم ایزده یکتبینه همه جا شاعران بره و دکلتندی کرد فر
 آذربایجان، مازندران، سنائی، شامه همت بو کو نیده، تفسیر شیبی پش برادرانه، که
 شیبی گوشه ایزده فیچال ندهندی اگر ناهفته دیگر شیبی شتر ترسه چلنگر باشی چاپی
 وجب شیرا که بیست و یک سال پیش او موقع که عدالتی اشکوری مکن ایشاد
 دانهوو منجوره دوباره چاپ بو نه .

کر دی کر ماشاهی

حاضریم بچویم نیشه چو فرهاد

ایران کرد گوش بکنین
 بوشین بداتم ارای چه ایوه
 له بی دوائی - له بی غداکی
 هر جای باغیغایک هم داری برمیوس
 خایلی بی انصاف سرن و دزن
 له دنج ایوه اوان و راحت
 له قسر ایوه صا حوروت
 زحمت که ایوه بری له وانه
 خسرچ به شو مهماننه بیان
 له پول ایوه سوار « اثر »
 ارای چه اوان برن و بفسون
 وانه به زوره له انصاف دوره
 و درد اوشن و به کلر حسدای
 اوان که اوشن و درد اوشن
 عزیز یه مل گول کن نفوسین
 وزیر بار زورخانه بکین داس
 ریشه ظلم زوره له بیخ وله بی
 اگر که ایوه له بکش پشوپین
 و قول خونان یسه عدالت
 عدالت لینه ایسه و نکیت
 از عدالت ارای گنشماسنه
 ندرای بی مته « دز » لامبو
 ریشه ای طلبه کرد اتصاد
 اینه قسم خوسم وری اتحاد

ولای نامردیسل قسد نیشین
 ت ویر کراس و نه و با گووه
 مجبورین له خسان بکین گیایی
 سوژ و خرمه له و ننج ایوه س
 خر من عسر گنشتان سون
 اوان و راحت ایوه و زحمت
 له دنج ایوه دارای مکنست
 « کتان کانه ، خال دانه »
 مساویه کرد خسرچ ساتانان
 حواله خاین و « کل جور »
 ایوه کلر بکین اوان کلر کن
 آخه انصاف و مرود ها کوره
 خان تروتند و رعیت گیاس
 توان و ایجود ایوه بسدوشن
 گوش و فسه مفت کس نکین
 کلرگر و چکنک دهقان کرد داس
 و کرد اتصاد خونان بکنین
 شراد شادی هرگز ز نوشین
 دوره گیاتان . یسه خجالت
 زندگی یکیم اوان و نیت
 ارای هزار و هفتده پشنامه
 نه دون کسوا نه ذانسن حسو
 بایسه بکنیم و بین و بنیاد
 حاضریم بچویم نیشه چو فرهاد

v6rg.com

کئخودا ۋ مشت ۛ صفر

أفاشته: «کدخدا در موقع مراجعت از رشت در راه به مشتى صفر ملاقات نموده، گفتگو دارند.»

-«کئخودا!»+ «بأله؟»- «تي أحوال چوتؤنه؟»+ «ئى، گؤذره»
-«جه کؤنا أبي؟»+ «جه رشت»- «خؤب، بؤگؤ؛ شهر چي خبره؟»

+ «تي جان ۛ ساغي، بؤشؤبؤم ايزنه سؤدا بؤكؤنم
تي غؤلام بچچه، علي گؤل ۛ ره پابزار بيهينم»

-«نئسابي کئخودا، أرياب ايتا آدم سرأدا
بؤگؤفته وا خؤرا اينتخاب كؤدن، حؤكم فأدا
واستي فردا همه تا پير و جوان شهر بيشيم
بيدؤن ۛ معطلي آقا ره تارؤفه فأديم»

+ «نا برأر مشت ۛ صفر، قدغنه ألآن دئه او جؤر
هركي-ئه تي ديل خأنه اينتخاب بؤكؤن بي شر و شؤر»

-«أن چيه تي دس دره؟»+ «هيچچي، كيتابه»- «چي كيتاب؟»
+ «كج تيلمبار ۛ كيتاب»- «كي ترأ فادا؟»+ «ميرزا وهاب»
-«كج مگر كيتاب خأنه؟»+ «آؤ! تو نأني؟»- «نا بؤخودا»
+ «ويلا كؤن، شوخي كؤني؟»- «راستي گم، جان ۛ مي گدا
تا هأسا نأنستمي»+ «بدان أسا»- «اؤسان فيشان!»
مي كيتاب مي داز، مي كالبي، مي تيلمبار ۛ نؤغان!»
+ «خؤبه آ مشت ۛ صفر! ألآن او أنام دئه نيه
تتره عأبه، نواگؤفتن خؤ كيتاب خؤ كالبيه
ألآن هر كار-ه بيگي سواد خأنه، كيتاب خأنه»
-«كئخودا جان، ويلا كؤن! أچؤر كاران أمه-ره نأه»
+ «شعبانئك ۛ پسر-أ دؤلت اؤسئكؤده فرنگ»
-«چي وأسي؟»+ «درس بخأنه، بلا-ا مأنستي ألدنك»

-«خؤب، واگرده چي ڪونه؟»+ «هيچيچي، ايتا ميلڪ-ه هينه نيشينه گول مانستان خوره آباداڪونه
 مرداي از روي ڪيتاب مورغانه-ا ڪيشڪا چاڪونه
 ولله چي! جان خؤدم، مردوم-ه مرگ بازي زنه
 بشتاوستم اي نفر پسخان لب ماشين بنا
 آب-ه داه ذرع فاکشه جور، فؤڪونه بجاران-ا»

-«من ڪي باور نوڪونم!»+ «بوشق بيدين!»- «دئه چي خبر؟»
 + «تو ڪي باور نوڪوني، من چي بگم مشت صفر؟
 من سؤماسرا بيدئم شوخم ماشين باورديدي»
 -«اون چي گنه! شوخم ره مردوم ماشين آلات داريدي؟»
 + «باله باله؛ جوڪوني، پادنگ زني، ماشين داره»
 -«پس اگر اجور بيه، زراعتگر بهره بهره»
 رشت او پالي همش برنج-ه بي آب ڪاريدي»
 -«پس اوشان غقصصه ميرابي و آب-ا ناريدي؟»

+ «بوشؤبوم تيارت خانه، حظ بوڪؤدم جان برار
 پرده جا بالون، اوتول، قوشون انه هازار هازار»
 -«اون ڪي چشم بنديه!»+ «نا جان برار! ماشين داره!»
 -«راستي راستي جه ا مخلوق زمانه هؤزارئه!
 ڪرا رشتن خوريدي دؤنا-ه از جور تا جير
 امئر ايتا لحاف نا، دق سه تا ڪونه حصير»
 + «نا برار، ان ام بگم، رشت خيابان ضرره
 هاتو از پير و جوان اتا جه اوتتا بدتره
 زناڪ چادر پيش گول دره ڪالبي انقدر!
 اشان قوندره بوز جه داره دؤمبه پيله تر!
 امي زاکان سر صؤب تا مغريب دريدي بچار
 رشت دؤخترخاخوران شيدي ولي بؤزورگوار!» (۱)

۱. ولي بؤزورگوار (ولي بزرگوار) ايته بؤقا نام بو رشت من ڪي زناڪان و مردانوؤسته ڪوزنڪان، اونه نذر نياز گويد. (بانده)

دسڅاخوڙان

- «دسڅاخوڙ جان! چي عجب، لعنت ٚ شيطان بۆكۆدي!
چي بۆيؤ؟ چۆتؤ بۆيؤ؟ ناد ٚ فقيران بۆكۆدي؟»

+ «خؤيه، اى جان ٚ څاخوڙ! هانقدر چۆيكاري نۆكۆن
ولله ييشرفت نۆكۆنه من بآسم از خانه بيرون»

- «چئره دئه؟ سنگين ٚ خانم! مگر تازيگي دآره؟
تي گبان هاتؤ دانم، بۆي ٚ جۆدائي اوره
گرم شؤبي گرم أمؤبي، ايواركي تار بۆكۆدي
من خؤره خيال كۆنم أمي مرا فار بۆكۆدي»

+ «اى څاخوڙ! تي ديل خؤشه، خؤدا زيادتر بۆكۆنه
ايزئه تي راست ٚ دس-ه اؤسانه أمي سر-ا بزنه
ايتا مرد ٚ مار دارم، سك-ا مانه، پاچه گيره!
ماشالا مرد ٚ څاخوڙ، تا چي كۆنم، خبر بره!»

- «بۆخؤدا بي چنگ ٚ مۆشتي! مرد ٚ گؤد چيكارهه؟
اسا ا كتره مچچه هانقدر پتيارهه؟
من دينم لاغرابؤستي، حائف تي نازنين جان-ئه
گؤذران بۆكۆن مارئه، دؤنا كسي ره نمانه»

+ «دق ذرع شبنم اوره جاغله ان ٚ پئر، بيا بيدين!
ان ي مار اي راه فاكشه، څاخوڙ فاكشه، گنه خو شين!
سال ٚ ما مي ديل بتركه، نتانم اي جا بشم
ساغي ناساغي ناره، خانه كار-ه وا فاكشم»

- «من تره را نم؛ امما دق تومون وا خار بۆكۆني
كؤلن ٚ ويرجا ايزئه گورگ ٚ پي ٚ اصل بيهيني

اوساني مرد ڳوڏ رخت ليواس-ه واسيني
بعد از اون گوشه بئسي، آخر کار-ه بيديني»

+«راست گي؟ ولله هاشان ٿاٿو واستي ڪوڏن
پور جه سر پيش بامؤڪ شاخ ٻال-ه وا فوڪوڏن
اشان ي شڪوه-ا اگر جاغله ان پئر ره بگم
خو چوم-ه زاغ دگانه، گنه خو تره طلاقادام»

-«خوب، تي ارباب چي ڪونه؟ باز ام خو کار سر ايسا؟
او دوجولڪسته ديم-ه باز داره نا طلاقادا؟
تي اويستي اي روز-نه مره بيدنه، محل ننا
هاى مرا لوجان بزنه، ڪبچي بوڪوڏ خو دهن-ا»

+«اى خاخوڙ! اون به جهندم، ايتا دنه ڪرا بره
اسا چيسه؟ ا روزان-نه ايزنه پوڙ زياد داره
مرداڪ ٿو مان دق تا بئه، ان ي سر باد دڪفه
زناڪ نام-ه بري ان ي دهن آب جڪفه»

-«همه تقصير تي شينه، مرد ره ديلسوڙي ڪوني
تي جان-ه غوصه ديهي، رخت-ا پينڪدوڙي ڪوني
ان ي مال-ه خرج بوڪون؛ وانال ايتا، دق تا بيه
مرداڪ-ه فنا بوڪون، بس تي ايتا جگا بيه»

+«هانقدر نذر ڪونم، دوعا ڪونم، نياز ڪونم
هانقدر بزن بزن، دعوا، ڪوتا دراز ڪونم
امي جاغله ان پئر نه سنگ ڍيله، نرمانبئه
هيڏره خوش نيگنه، صوحت نوڪونه، گرمانبئه»

-«بلڪي جادو بوڪوڏيد، بلڪي نظر بي، چي داني؟
خوبه ايچه ملاقه بج، سه چاهار ما اوساني

ايزئه نكشمبه رۆز-ئه، باطيل ~ سحر آب-ه واخۆر
ايزئه چارشمبه خاتون بئس دۆ سه بار جان ~ خاخۆر»

+ «أى خاخۆر! جادو جگا، بخت آدم-ه رۆ ناۆره
مرد خۆدش خۆب وا بيه؛ وسمه، چۆم-ئه سۆ ناۆره
مي عامۆدۆختر ~ مرد غش كۆنه خۆ زناك ~ ره
رخت هيينه، طلا هيينه، خۆ زن ~ ره، خۆ زاك ~ ره»

- «رخت بۆگۆفتي، چۆه اسباب ماسباب بۆجۆر بۆشۆ؟
شيرينرۆده دۆ تا سه شي بۆ، ايتا پنج شي بۆيؤ!»

+ «أى خاخۆر! دۆماغ داري! گيراني-با چي كار داري؟
مرد ~ چۆم شيش تا، تره خرج بۆكۆنه، آزار داري؟»

- «خۆب خاخۆر، قصابان-ه مگر خۆره بلا بزئه؟
هرتا قصاب-ه ديني، خۆ دۆكان ~ در-ه فوزئه
ألان دئه تۆرش ~ تره مۆسمه، بأقلا محله
من و تۆ چي دانيمي قصاب ~ دۆز و دغل-ه؟»

+ «بشتاوستم تي پسر گئه خۆ ايداره نشما
خاؤه دۆكان واكۆنه سؤراكۆنه خۆ شكم-أ
راستي، أن راسته؟ دۆرؤعه؟ چۆه گئه كار نۆكۆنم؟
خۆبه تي زاك ~ ذره-أ چن تا كلام گب بزئم»

- «آخ! أى جان ~ خاخۆر! هرچي أن-ه تشر زئم
فاش دهه، گيرؤب نهه، گئه خۆ أ كار-أ نۆكۆنم
گئه أگر خۆ دۆ سه ما خۆدانۆكۆد ناخۆشأبم
اي نفر دئه خۆ جگا سرأنه، از كار دكفم»
+ «راست گئه ولله، بۆخۆدا كاسيبي خلي بئره
كاسيب ~ چانچۆ به كۆل هيذره نانه ضرر-ه»

خۆب خاخۆر، دئه خۆداحافىظ! وا بشم، كار دارمه
تۆ خۆدت وأ بدائي، من دۆ تا سربار دارمه»

-«أؤ! مگر آتش ~ وأستي بأمؤبي شتاب كۆني؟
راستي، مي درد~ ديل-ه هيچ كس~ ره گب نزي!
راد بازقلعه اي ره سيا كلاچ خبر بره!
آدم-ه رۆسوا كۆنه، هيچچي اۆن-ه تاب نأوره!»

ش.ه ۱۳۰۹

مي دۆرۈن مرە بۆخۆردە، مي بيرون خلاق-ە

گۆش بدن جان ۋى برار! گرچي تتره دردسره
ولي هر گۇفتني-نا اگر نۇگۇبي ضرره
ظاهيرا صاحيب ۋى ميلكم، همه جا مي نام دره
أمما هيچكس جه تو بئتر نداره مي خبر-ە

مي دۆرۈن مرە بۆخۆردە، مي بيرون خلاق-ە

ايمسال چن ساله مي ميلكان سۇجيددي، وا بداني
قرض درم تا گۇليچاله؛ تۆموني نك قراني
به مۇسلمان ۋ جۆهۆد ۋ به اقرۇس ۋ ارمني
تره بۆخۆدا مره فيكري بۆكۆن اگر تاني

مي دۆرۈن مرە بۆخۆردە، مي بيرون خلاق-ە

ديهاتن گدابهار ماهه گۆذاري خايدي
نك دۆ ماهي گۆذره، باز ام ايواردم ابيدي
نا گيدي سۇخته بيگير، نۇبۇسته، ابيورد گۆبيدي
مي طلبكاران مرا پيچا مانستان پايدي

مي دۆرۈن مرە بۆخۆردە، مي بيرون خلاق-ە

نا سواد دارم بكارخور، نا كيتابت بلدم
نا ايتا كار ۋ حيسابي، نا تجارت بلدم
نا ايتا كسب-ە دانم، نا ايتا صنعت بلدم
نا فاليزكاري دانم من نا زراعت بلدم

مي دۆرۈن مرە بۆخۆردە، مي بيرون خلاق-ە

پور بوشو، کم بمانست، مي سرّ مو سيفيدأبو
دنه مي چوم جه سو دکفت، مي چانه گاز هممه فوبو
أ سرّ پيري أ مخلوقّ میان مي مؤشت وأبو
هيچ ديني تو تي ريفئق خوړه چي خاکبسر بوبو؟

مي دورون مره بوخورد، مي بيرون خلاق-ه

مي ديم-ه تونگوله جا سورخا كودم، خودا دانه
هرچي داشتيم بوفزروختم، أ نه خورده أم نمأنه
مي خانم گنه كي فلانكس خوړه داشتن نتأنه
كولفت و نوكر-ه گنه، ولي مرأ ايشتاوانه

مي دورون مره بوخورد، مي بيرون خلاق-ه

مي خانم بيله تره، خوړه گيره خوړه زنه
مي چومّ أمرا دينم كيسه كيسه بچ دوزأنه
نازين برنج پول-أ پيرهنّ شبنما هينه
نا شنه مغازه «نافا» (۱) گرامافون اوسانه

مي دورون مره بوخورد، مي بيرون خلاق-ه

تا بشم گب بزنم، مي سر-ه آب نرئه تاشه
حرفّ خوش، زبانّ خوش، به خرجّ خانم كي نشنه
روز و شب مي خون-ه أن زالو مانستان اودوشه
من دانم تونام بدان، آخر أ زن مرأ كوشه

مي دورون مره بوخورد، مي بيرون خلاق-ه

اوق خوق دارايي واسي مي امرأ كجخولقي كونه
دوسه قوطي بچ داره، های فيشانه های فوكونه

من چي بئسم چي نئسم أمبار ٽوڦل-أ واكڻه
هرچي تازه مؤد بيه أول مي خانم دوکڻه

مي دورقون مره بوخورده، مي بيرون خلاق-ه

صؤب ٽ زود مي خانم جان چادر بسر، جؤراب پيا
من ٽ بدبخت-ه گنه آقا بينيشين خانه-أ پيا!
«خانم جان كؤ شؤندري؟!»- «شؤندرم لاكان بؤقا»
«خؤب خانم، اكي ابي؟!» گنه دو سه روز ديگر بابا!

مي دورقون مره بوخورده، مي بيرون خلاق-ه

من چي دانم كؤا شئه؟ خوداي ٽ عالم بدانه
اي وار گنه خالا خانه شم، اي وار گنه دايي خانه
دئه نغم، خودا اجور زناك-ه اصلا اوسانه
زن نبرده مثل داره، ببرده كس پشيمانه!

مي دورقون مره بوخورده، مي بيرون خلاق-ه

اي وار گم مر بوکوشم؛ دينم سؤال جواب داره
اي وار گم بنم بشم؛ مي ريش ٽ ره آب ناوره
مي پسر ماشالا هم قومار زنه، عرق خوره
من نانم چي واستيه، مي برکت-ه خودا بره!

مي دورقون مره بوخورده، مي بيرون خلاق-ه

مي پسر به عانن ٽ سڪ، ان-ه واكفه اون-ه واكفه
ان ٽ زن گؤل-أ مانه؛ مردوم ٽ دو مبال دكفه!
گاهگاهي مست انه، جه او تالار ٽ سر كفه
مي ديل ٽ زاره-أ بره، ان ٽ سر ٽ كلله ايشكفه

مي دۆرۈن مرە بۆخۆردە، مي بېرۈن خلاق-ە

نۆكر-أ پۆل فادام بازار بېشە، أسباب بېھنە
أن ي ديل تاب ناوره اگر نظارت نزنه
ك قران-ه بيس ڪ شي وأسې هممه-أ اوسانه
بعد از اون گند و بۆيۆخۆسته أمي حلق دۆكۆنه!

مي دۆرۈن مرە بۆخۆردە، مي بېرۈن خلاق-ە

چي دانم! خانه ميان هرکي خۆره بېله تره
خانم-ه اگر بگم، بي ادبي، کلانتره
نۆكر-ه اگر بگم، اون آقاي ڪ بالاسره
تاهه آقا-ه (۲) بگم، اون کي ايتا توربه خره!

مي دۆرۈن مرە بۆخۆردە، مي بېرۈن خلاق-ە

مي پسرزن، دئه نگم، اي خۆردە ديلسۆزي كۆنه
ايپچه جابجا كۆنه؛ ان-ه نهه، اون-ه اوسانه
ايپچه پۆخت ڪ پز دانه، ايپچه بۆرؤدۆزي كۆنه
بد ڪ خۆب ڪ زندگي-ئه خۆ مرد ڪ مار-ه فامانه

مي دۆرۈن مرە بۆخۆردە، مي بېرۈن خلاق-ە

نتانم گب بزنم، چۆنکي قضا و قدره
نشأ ناشۆكري كۆدن، خۆدا خۆدش باخبره
حمبال ڪ زندگي از مي زندگاني بتره
حائف اتؤ به هيچ و پۆچ مي عۆمر كرا شۆندره

مي دۆرۈن مرە بۆخۆردە، مي بېرۈن خلاق-ە

جواب:

تو چي گي قضا قدر تي ميلکان-ه آب وا بنه؟
وا باهه تي زن و زاگ-ه تره آدم چاکونه؟
تو خائي کي پلا لوقمه-أ باهه تي حلق دوکونه
خلق دانه، خودا دانه، تومام تقصير تي شينه

تي دورون تره بوخورد، تي بيرون خلاق-ه

سل به عانن گمجه، خوشکابنه در فصل بهار
بج نه، تي ميلکان-ه چايي بن، کنف بکار
من ترا نوگؤفتم تي زن افسار-ه بدار؟
تي گيرفتاري-ئه خودت باعيشي اى جان برار!

تي دورون تره بوخورد، تي بيرون خلاق-ه

هاى بنازستي به تته ميلک، پسر-ه ويل چاکؤدي
تا معلم چؤب زئي بيچاره-أ رؤسوا کؤدي
چؤم به اغؤز بدائي، تيره دانه-أ اويرا کؤدي
دخل و خرج-ه نفاسته سر کيسه-أ واکؤدي

تي دورون تره بوخورد، تي بيرون خلاق-ه

تو خال کؤني تره تي حال زار-ه کس نانه؟
راد بازقلعه اي تي کردکار-ه شر چاکونه!
رشت و پهلوي (۳) همش مردم پا زير فوکونه
زندار و خانه دار هوش حواس-ه واکونه

تي دورون تره بوخورد، تي بيرون خلاق-ه

۱. ايته مغازه گه لوازم خانگي ۋ لوکس چي فوژوختي. (پابنده)

۲. تابه آقا: دايه آقا (آغا؟)

۳. آنزلي بندر

های تو بۆگۆ فل فلئکأ شل شلاً!

أفراشته: «مصاحبه میرزا تقی متجدد با کبله حسن کهنه پرست»

کبله حسن رشت کراً خۆب بۆندره!
فقر و فلاکت جه میان شۆندره
حاصیل تازه کراً أمۆندره
غۆصصه نۆخۆر، تۆشکه دئه وابۆندره

های تو بۆگۆ فل فلئکأ شل شلاً!

دینی اۆتورمیل چي فراوانابؤ؟
ناز و نیامت همه آرزانابؤ
شۆن آمۆن بکسره آسانابؤ
دۆز و دغل هرکي بۆ پنهانابؤ

های تو بۆگۆ فل فلئکأ شل شلاً!

تي چۆم-ه واکۆن، همه جا-أ بیدین
شیر مانستأن امي شا-أ بیدین
حۆکم فادأ، آستانه را-أ بیدین
مشغول کار صد تا گدا-أ بیدین

های تو بۆگۆ فل فلئکأ شل شلاً!

تي خانه-أ رۆز شب پأه نظميه
واناله زور بگه تره عدليه
تي ميلک آبادي-ئه خأه أمنيه
دئه تي غم و غۆصصه نانم من چيه!

هأى تو بۆگۆ فل فلئكا شل شلا!

أ سۆپۆران ايداره نام چيه؟
من نائم اشان ي رئيس هرکيه
آدم زحمتکش و بافیکريه
کۆچه بازار هيچ کثافت نيه

هأى تو بۆگۆ فل فلئكا شل شلا!

نائم او انام تره خاطر دره؟
کۆرد زاکان سلنده و شندره
ديييد ا بازار میان کسره
خريه هممه-أ کرا دأشتاندره

هأى تو بۆگۆ فل فلئكا شل شلا!

اي رۆز بۆشۆ سربازخانه، حظ بۆکۆن
جاهيل جوانان دريدي او دۆرۆن
اشان ي ديمکۆل به عان ا خون
هرکس نتانه بيدينه سرنۆگۆن!

هأى تو بۆگۆ فل فلئكا شل شلا!

مي جاغله ان-ه اوسئکۆنم مدرسه
ان همه زاکان شيدي اي چي ايسه
نا ترس دارم نا خوف و نا وسوسه
اون کي مرا بترسانه، کۆ؟ کيسه؟

هأى تو بۆگۆ فل فلئكا شل شلا!

مي پيله زأى رۆزنامه خانه خوره
تۆمام ڤ دؤنا خبران-ه داره
حائف كي نتانم بخانم من مئره
هركي سواد داره مگر غم داره؟

هاى تو بۆگتو فل فلئكا شل שלא!

هر شب اي سيپير دؤ سيپير درس خانم
حواس نارم، ولي باز ام بى كونم
الآن كيتاب ڤ اول-ه خؤب دانم
اگر نمردم خانمه تا تانم

هاى تو بۆگتو فل فلئكا شل שלא!

شال و كمرچين-ا بئگادم کنار
نيمتنه شلوار دؤكؤدم باوقار
كتولاى ڤ پهلوي-ئه كؤنم ايفتخار
تره بوخؤدا قشنگ نؤبؤستم برار؟

هاى تو بۆگتو فل فلئكا شل שלא!

جواب:

ميرزاتقي باز ا گبان-ه زني؟
مردؤم ڤ بدبختي-ئه تو ولله نأني
تي چؤم ڤ امرأ خؤبه هممه-ا ديني
خؤدا نؤكؤد به عان ڤ بابي(۱) ماني!

هاى مرأ گي فل فلئكا شل שלא!

دوره آقاي و خاني بويو
زناک و مردای خياباني بويو
وانفسا! وای به حق جاني بويو
فوزنه فوتتورک، تالان تالاني بويو

های مرأ گي فل فلئکأ شل שלא!

مي پلاخور قوندره گنه خاسما
هرجا کي من شم گنه حق نام اسمأ
اوقن مره گنه وا تره بيپاسما
بامؤ بوگؤفت حق تره نخاسما

های مرأ گي فل فلئکأ شل שלא!

های مرأ گنه تو خوره خانم دوخان
من نائم زن مؤحترمه در جهان
لفظ ~ «ضعيفه»-أ ناورأ بر زبان
من دئه به تنگ بامؤم خودا، ألمان!

های مرأ گي فل فلئکأ شل שלא!

نيمساق و روينده-أ مي زن بد دانه
گب نزنم حق سره-چادر نئه
ايوار ايوار بولند بولند شتر خانه
بگم: «نوا!»، مي سر مغز-أ زنه!

های مرأ گي فل فلئکأ شل שלא!

اي وار گنه کي نيمتنه شلوار دوکون
اي وار گنه کي تي ريش-ه هممه-أ فوکون

اي وار گنه كي آرؤغ نزن، خوس نوکون
تي ديم-ه صابون بزن، خوشگيل چاکون

های مرأ گي فل فلئکأ شل שלא!

طلاقأدم، پؤخت ّ پز-ه خوُب دانه
مي قبض و أقواض-ه نيويسه، خانه
أگر بدأرم، مرأ بييا کونه
ولله کسي مي ديل ّ درد-أ نانه

های مرأ گي فل فلئکأ شل שלא!

اؤن خوُره فيکر کونه كي پس من خرم
شيطان مه-ره گنه ايتا دئه بېرم!
أ بيحسا سر اويستي باؤرم!
أگر نوکؤدم، ز خوُدش کمترم!

های مرأ گي فل فلئکأ شل שלא!

جواب:

کبله حسن نقين تي عقلئه بؤشو!
أ جؤر گبان-ه تره زن هيچ نامؤ!
من تره گم مملیکت آبادأبؤ
تؤ مره گي خو زن اؤتؤبا، اؤتؤ؟

های تو بؤگؤ فل فلئکأ شل שלא!

مي خاخؤره رؤز ّ قيامت تي زن
شاه ّ زنانه، اُن-ه بؤهتام نزن

أخلاق-ه چاكتون، برار مشدي حسن
تا تتره خوش بوگذراني ميشل من

های تو بوگتو فل فلئکأ شل שלא!

ولله شوماها ضرر دؤلتيد
باعيث بدبختي ا ميللتيد
ز بس كي بي عقل و شوعور و بديد
تأنم بگم شوميدي هم نيکتيد!

های تو بوگتو فل فلئکأ شل שלא!

دئه خوداحافظ! کرا من شؤندرم
تي خير-ه راد ره برداندرم
آخر کلمه کرا گوفتاندرم
آدم و اينسان بؤتو! تي نؤکرم

های تو بوگتو فل فلئکأ شل שלא!

ش ۱۳۰۹ .۵

«در پایان نسخه خطی آمده است که: «منظومه فوق در ۱۳۰۹ و ۱۳۱۰ و ۱۳۱۱ سه مرتبه چاپ شد. دفعه اول ۱۰۰۰ نسخه و دفعه ثانی و ثالث هر مرتبه ۳۰۰۰ نسخه منتشر گردید. فعلا در اغلب نقاط گیلان، این شعر را از بر می خوانند.» (پابنده)

۱. يعني باب (سيد علی محمد شیرازی) طرفداران-ه مانی و اوشان ماسان ایوابدنه گبان زني. (پابنده)

زلزلخه مؤشللخه

أفرشته: «در مدت اقامت چند روزهم در رشت، بنا به خواهش جمعی از دوستان گیلک که به آثار گیلکی بنده علاقه و نظر لطف دارند، این منظومه تهیه شده، به وسیله کتابخانه کاوه طبع و توزیع گردید.»

«مشت ~ حسن سلام علنک! تی اصل ~ احوال چۆتۆه؟
تی کسب ~ کار رواج دأره؟ تی آشۆر ~ حال چۆتۆه؟
تی پلاخۆر چي کار دره؟ تی بخت ~ ایقبال چۆتۆه؟
پارسال و دیروز-ه بیدئه، ایمرۆز و ایمسال چۆتۆه؟

من تره گم، تو ایشتاوی؛ زلزلخه مؤشللخه!

شهر و دیهات، أمن ~ امان؛ خۆدا أمی شا-ه بدأر!
ناز و نیامت فراوان؛ خۆدا أمی شا-ه بدأر!
مشغول ~ کار پیر و جوان؛ خۆدا أمی شا-ه بدأر!
بهشت خانه بؤستن ایران؛ خۆدا أمی شا-ه بدأر!

من تره گم، تو ایشتاوی؛ زلزلخه مؤشللخه!

ألآن أمی ایران خۆره ماشین ~ قندچاکۆن دأره
ایشألله چن سال ~ دیگر اینا پیله واقۆن دأره
پراخۆت ~ جنگي دأره، اۆتۆل دأره، بالتۆن دأره
هازار ماشالا چنقذر ای رنگ لیواس قۆشۆن دأره

من تره گم، تو ایشتاوی؛ زلزلخه مؤشللخه!

تهران بۆشۆبي؟ بیدئي معارف ~ ساختمان-ه؟
عسل فۆكۆن والیس تهره، قیرفۆكۆده خیابان-ه

هرچي بخاني ارزانه، هرچي بيگي فراوانه
تره به ارواح تي پير، داه سال پيش تهرانه؟

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلرخه مؤشلكخه!

او وقت-ئه سرباز امي شين، ايتا چوماق داشتي بدوش
شندره بييجير، شندره بوجور، اي پا گيوه، اي پا چوموش
اي پاره قصابي كوديد، اي پاره آب دؤغ فوروش
أنتا كولا-ه چچ بيگفت، اوتنا قبا-ه بزئه موش

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلرخه مؤشلكخه!

او وقت-ئه راي كر بلا چچو كوديد مؤسافر-ه
ايتا بنه پياز ره كوشتيدي پنجا نفر-ه
ألان هو دوزدان دوش-ه جاي تفنگ كولنگ دره
جواهر-ه طبق دنه، هورا بوشو؛ كي قادره؟

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلرخه مؤشلكخه!

او وقت-ئه هر گوشه كنار، اي كس دوم-ه علم كودي
گؤفتي: «منم بوز بوزها!»، خو كلله-ه كلم كودي
آن-ه بيگير، اون-ه بچاپ؛ هاتو شلم قلم كودي
نيصف شب-ئه گورؤختيمي، خلق-ا دوجار غم كودي

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلرخه مؤشلكخه!

مي پيله زاي تهران ايسا، مهندسين مدرسه
شيطان چوم-ه كور واكود، خوره ايتا پيله كسه
وقتي كو-ه نيگا كونه، دانه طلاه نا مسه
أنتا چيه؟ ميخانيكه! اوتنا چيه؟ مهندسه!

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلزلخه موشللكه!

مشت ~ حسن، جان ~ برار! تي گوش و چوشم-ه خؤب واكؤن
مگر تره جنخطرأشؤ برنج اي من چاهار تومؤن؟
دأه تا خانه، ايتا تيان؛ بيست تا كومه، ايتا نوخؤن
ألآن ~ ارزاني-ئه بيدين، دؤعا به عؤمر ~ شاه بوكون!

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلزلخه موشللكه!»

***

«ميرزا تقى! اى ويلا كؤن تره به ارواح ~ آجان!
تي ديل خؤشه، دو ماغ چاقه؛ هاى تتره بللى بخان
تي سيراييج رؤغن داره، بوگو فلانه بهمدان
به من چي كار؟ به تو چي كار؟ صؤحبت ~ رشت و ايصفهان!

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلزلخه موشللكه!

مي گب-ه ايپچه گوش بدن؛ تي مؤخلصم، تي چاكرم
اي پنجا ئو پؤنزا تومؤن، تي دؤلتي، قران دارم
صلاح و مصلحت خؤبه، خاتم بشم زن بيرم
جاغله آن ~ مار مرا بوكؤشت، مي شكم-ه باورد ورم!

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلزلخه موشللكه!

ايمروز اي جؤفت قؤندر ره همش بيگيفته بهانه
پلا برنج-ه پانو كؤد، بوخؤرده سنگ مي دندان-ه
مي عملي گاز بشكفت، خاتم بشم قاضيخانه
امي معاميله نبئه؛ به عآن ~ ماست و هيندانه!

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلزلخه مؤشللخه!

تيارت-ه هر شب وا بشه، واگرده تعريف بۆكۆنه
ريشارد تالماج-ه نيدئه، عاشق ليلي مجنونه
ميرغضبیه خانه دۆرۆن، خنده به چهره بيرونه
مردۆم از ان راضييدي، فقط مي دليل جه ان خونه

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلزلخه مؤشللخه!

جيزن كۆنه، جۆزن كۆنه، مي جيب جا پۆل دۆزانه
پۆل-ه شئه قنادي شوقولات گۆلزاره هيئه
من از نداري زار زرم، خانم گرامافون زنه
جاغله ان-ه ويشتايي داره، هفته اي هفت رنگ دۆكۆنه

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلزلخه مؤشللخه!

بيرون اي جۆر بيرون انه، خال كۆنه كي دۆختره!
قرضاكۆده جواهرات ان ي گوش و گردن دره
ان ي نقاب ايشاخه به؛ قوندره بۆز چاهار ذره
كس چي دانه ان ي شوهر مشت حسن چلنگره؟

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلزلخه مؤشللخه!

ديشب نامؤبي بيديني خانه ميان چي خبره
آشور مار عيزرايله! مي قاتيله، آدمخوره!
نمكاره-ه راستا كۆده بزئه مي پيشاني سره-
من كي اوقن-أ حريف نۆبۆم، بۆمؤشتا گيفتم آشور-ه!

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلزلخه مؤشللخه!»

«مشت ~ حسن! خۆدا تره عقل بده، کمال بده
 من گم وطن آباداڤو، تو مرا گي خو زن بده؟
 معلومه تي کولا هنتوز عوض نؤبؤسته، نمده
 کلله باز ام هق کللهه؛ خاش ~ کوي به جبده!

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلرخه مؤشللخه!

تا شيمي جور مردومان ~ عقل و شوّعور عوض نيه
 دو تا دو تا چاهار تا بئه؛ اگر بفاميد عجبه!
 رۆدبار اگر راد-ه بيدئم، گم بينويسه مطلب-ه
 ميرزا تقي گبان خؤبه؛ مشت ~ حسن کال ~ گبه!

من تره گم، تو ايشتاوي؛ زلرخه مؤشللخه!»

گیلمرد! سحرده

«زای! کۆچه چانچۆ-ؤ اوسان، بالکا-ا اوسان، دانه دانه
بئه بیشیم رشت ˘ بازار، نأد بیگیر ارباب ˘ خانه
عأبه، زشته، گیلرد ارباب ˘ خانه-أ ندانه

اربابه، صاحبب ˘ میلکه، أمی هستی جه اونه
تأنه دأشتن، تأنه کوشتن، تأنه بیرونأکونه

ماشالا هفت ساله گاز-ه بنگادی بجینی ره
شنأسی تی چپ و راست-ه، پيله مردأکی تره
کم کمئه بار بیر، عادت کونی، پیره تی پئره

می نفس تنگه، واکفتم، می هواکار-ه بدأر
نأشتمی غم اگر ایجباری نوشویی تی برأر

ارباب ˘ خانه می أمراً ائی، شطانی نۆکۆن
خۆن کۆنه خانم، اگر دس بیری حۆض ˘ دورۆن
تی پیشانی عرق-ه آستین ˘ أمراً پاکأکۆن

شیشخارا جۆر اگر ارباب تره جندر دگانه
خماقۆ، راستأقۆ، تی دست-ه تی سینه سر بنه

أمی ارباب، هقزارئه! نووه خاقانه پسر
پالدقۆ با شاه نۆخۆره، صاحبب ˘ عۆنوانه پسر
أن ی پۆل حیساب نأره، ملان ˘ ملانیه پسر

رعت-ه نهار نده، حق دأره؛ رعت زیاده!
اۆن نئسأ، خۆدا ایسأ! چن نفر-ه نهار بده؟

گۆل ڊسته-أ مانه، ما-هه مانه أرباب ڀسر
تي سراماله، ايزئه نا پيله تر نا ڪوچه تر
لله آقا ڪشه سر جا داره، تانه ڪول ڀسر

فيطرتاً آقاهه، آقازادهه، هاچين نيه!
پڙي جا «الدوله» هه، ماري جا «السلطنه» هه!

هاٿو ڪي حق حقه، أرباب ڀ غرامت حقه
تا هاسا ڀس ننگا دم قرض-هه، مي گردن شقه
بج ڀ وقت بج، ڪج ڀ وقت ڪج، فادمه هو دتقه

شمه-را ڪوري دهم، گوش و گولي جا جيگيرم
نمه باقي محل ڪ شي، اي ميثقال، اي درم

رخت امي جان ڀ جيگا شندهه اڀسته، باشد!
بي حمام و بي صابون وروره اڀسته، باشد!
لاف بالش وروره اڀو، ترتره اڀسته، باشد!

خوري مي، واخوري مي، خالي چوواش و تول ڀ آب
ڪونيمي جانڪنش، زندهه بمانه أرباب

أرباب ڀ خانه فوجه قالي اوتاقان-هه ددار
تو ڪوچه جاغلهه بي، قالي نيدئي رشت ڀ بازار
اسب ڀ توريه-أ ڪي بيدئي؟ هوچوره نقش و ننگار

امي گوسفندان ڀ پشمه ڪي واگرده قالي بهه
فل آواهه امي فرشه؛ ڪي-ئه بگم؟ ڪي-ئه حالي بهه؟»

***

نأ سپهدار تره ديل ستجأنه، نأ سردار
نأ حۆكۆمت تي غم و غتصصه-أ خۆره، نأ جاندار
نأ وزير، نأ نام أوير، نأ حاجي شخ، نأ پاكار

گيلمرد! آو فارسه، خقوروس خانه، سحردمه
دو ديل-أ اي ديل بۆكۆن، أها كي هاندم هۆندمه

سجیلفاگیران

رئہ آشورئہ! خبر داری سجیلفاگیران بامؤدی؟
نا ای نفر، نا دؤ نفر، عدہ أفغان بامؤدی؟
پاتوک پاتوک پیرچین کون جوخوس بیدین چي خبره
نیشان بزئہ، عصا به دس، کئخؤدا خانه محشره!
أشان ي کولای کولای آسب نال، هأ پیلئکی! ایتا آپاره!
أشان ي عصا لوپابه، گردن-ه قونداق بند دره
اؤن کي اؤن ي دیمکؤل-ه خال ذره نیشان دره
اؤن کي فارسی گب زنه، هؤن هؤشان پیله تره
اي لنگه تونگ به دس داره، او تونگ چئرہ ساعت داره؟
من کي نیدئہ بؤم تا هاسا، مرداک ق تونگ؟! رئہ آشورئہ!
تلاز سر فامج کؤنه، خو میرزان-ا دستور دهه
فاش دهه، خنده کؤنه، به عان ارباب-ه مانه
دیروز بؤشؤم سجیلد ره، مي دیل زئي تراف تراف
تا دؤخاده: «نامت چه هست؟»، مي دیل دکفته به مئه ناف
بؤگؤنمه: «غولام بیچه، خاش حسنئہ، تقی پسر»
خو چؤمان-ه زاغ دگاده فاندروستی، خاک به مي سر!
مي گاز گؤشت-ه فاندروست، مي گوش پؤشت-ه فاندروست
مي گردن رگ-ه بیدئہ، ایپچه مي مؤشت-ه فاندروست
مي دیم بؤبؤ دیوار گیل! های مرا جؤدیکی اوکفت
اسا مگر ویلا کؤنه؟ مي چؤمان-ه ارسؤ دکفت
مي مار، مي زن، مي سه تا زای؛ هممه تا از سیا، سیفید
ککان ککان من بؤگؤنم، اؤن بینویشت قبض رسید
ایوار بیدئم کال کال ره بؤگؤفته: «او پسر! حسن!
تو بیست نک! (۱) معطل نؤکون! اینجا را نک انگؤشت بزنی!»
مرا گؤی؟ چنگر اؤم، خال بؤکون مؤشورفه آب
فروؤ مي گردن پس-ه؛ گؤلاب تي رو، بؤبؤم خراب
ایوار بیدئم کئخؤدا صفر هارای زنه: «ری حسنئہ!
چره گب-ه جواب ندي؟ تي دهن-ه زبان دینئہ؟»

اي وار دؤ وار خاستيم بگم: «تي سر قسم، کئخؤدا صفر
پؤل؁ امرأ جيويزائئى، تي کوچه پسر، تي پيله پسر
تي همسانه، تي دارسانه، تي خؤتکأ، تي مورغ، تي سک
هممه معاف، هممه لحاف! خاش؁ حسنئه، لاپ بيست؁ نک!؟
فردأ من ايجباري بشم مي جاغلهأن-ه کي وا بدأره؟
گرامت-ه کي وأسې فأده؟ مي مزرعه-أ کي وا بكاره؟»
چي دردسر، مي پيله أنگؤشت-ه بزئم بأمؤم بييجير
لال ييميرى کئخؤدا صفر! خر نؤخؤري سجيلفأگير!

۱۳۱۰ هـ ش

۱. منظور أنه گه أسه ۲۱ سال دأري کي بترين و مؤناسيبترين سند؁ ساله سرپازي خدمت؁ وأسې. (باننده)

واجيب الحج

«كونم اقرار تي ويرجا جانعلي
به خؤدا ؤ به رسول ق به ولي
دأرم اقرار كي از دوز ق وزير
آخراأمر شيدي ها گيل ~ جير
من اگر سؤستمه در خؤمس ق زكات
عوضش فرزه در صؤم ق صلالت!
بخ ق بخندان ق سرما ؤ اناز
نؤكؤدم ترك ~ ووضؤ، ترك ~ نماز
با وؤجؤدي كي نارم خط ق سواد
خؤب دهم تؤفير ~ «ث» ق «سين» ق «صاد»
تا هأسا حبيه يي از مال ~ صغير
من نؤخؤردم؛ نامؤ أصلا مره گير
دؤزي ره شب نؤشؤمه ديوار ~ سر
ها ترازؤ، ها دؤكان، مي سنگر
صله أرحام ~ خيشاوند ~ گدا
نؤكؤدم، چؤن بسپاردم به خؤدا
كي خؤداوند ~ رحيم ق رحمان
هر كي-ته دندان بدأ، نان أم خانه دأن
هر كسي رؤزي ~ خؤ قلب-ه خؤره
ايتا لاتة، ايتا ميلان دواره
چؤن مي ديل صافه، مي ايمان مؤحكم
فضل ~ حق شاميل ~ حاله كم كم
نظر ~ لؤطف، ها بك سال ق دؤ سال
پؤرأبؤ چاله چؤخؤل مالا مال
دس بؤئم خاك-ه، بؤبؤسته ألماس
رؤزبورؤز جؤر بؤشؤ نرخ ~ أجناس
خؤدا اقبال بده مشتي جانعلي
بعد از اون مال بده مشتي جانعلي

زن بېردم دؤباره خانه بيهئم
 چن جيريپ آباد و ويرانه بيهئم
 كاشكي سي سال هاتؤ جنگ بؤبؤبي
 به ها ترتيب و به ها رنگ بؤبؤبي
 ألغرض، از تو چي پنهان، سه سره
 واجيب الحجم و مي وزنه پوره
 نادّ كعبه دكفم لؤلؤلمه
 هاتؤ شدا بومه، شنگؤلؤلمه
 أن اؤن-ه «حاجي» گئه، من غش كؤنمه
 «حاج اقا لاجي» گئه، من غش كؤنمه
 آبله، تذكره و ضيدّ تيفؤس
 همه چي حاضيره؛ دينار، اؤتؤبؤس
 داشتّ دارابي-ئه ترأ ايسپأرمه
 اي لاطه كرأ تي دؤعا-به برمه
 خأنمه مكه بشم جانعلي جان!
 جانّ تو، جانّ مي خانه، مي دؤكان!»

-«به سلامت روی و باز آیی
 مثل اردک روی و غاز آیی!»

«صؤب ايزئه زؤدتر آبي تي كارّ سر
 بعدّ ظؤران نؤخؤسي جانّ پسر
 من كي نئسأم مي عوض بزن اذان
 مي مانستأن تي نماز-ه زؤد بخان
 خيكان-ه بپيا شبان مؤش نزنه
 بجّ كيسه أن-أ سؤلاخانؤكؤنه
 تي چؤم-ه واكؤن، او ديوارّ كنار
 سه تا مؤلأبي نا، شيش تا نام ندار
 أشانّ خؤب خؤبئكان-ه اؤرشيني
 ايتا جؤب و ايتا ايشكؤر دؤكؤني

مۆشتري-ئە گي آقا، ا جان بيميره
مۇلايى، مۇلايى طارمىسره
خأئمه مكه بشم جانعللي جان!
جان تۆ، جان مي خانه، مي دۆكان!»

-«به سلامت روى و باز آيى
مثل اردك روى و غاز آيى!»

«واكۆني دۆكان-ه، بيسم الله بۆگۆ
نیشيني پيشخان-ه، بيسم الله بۆگۆ
تا خۆدا بده مي دۆكان-ه بركت
دۆرأبه از ا مي دسگا نيگبت
دۆ تا خيك رۇغن پىپيرارساله
كفته او گوشه، بۇئسته نۇخاله
اي رۆز-ئە مجال كۆني، آباكۆني
ايتا بار سئبزميني دۆكۆني
مۆشتري ره خۆري قىسسە آه
رۇغن خالص كرمانشاهه
خأئمه مكه بشم جانعللي جان!
جان تۆ، جان مي دسگا، مي دۆكان!»

-«به سلامت روى و باز آيى
مثل اردك روى و غاز آيى!»

«نیشين پۇشت ترازو بي ووضو
خر بركت شئه از مي ترازو
جان شاگرد، تي حواس-ه جماكۆن
دۆ تا سنگ اي مني نا او دۆرۆن
ايتا سنگ بك من و نازدا درمه
اوتتا سنگ بك من و داه درم كمه

جنس هيني دۆكان ۆ ره، أنته-أ اوسان
مؤشتری-ئه چيکچي فادی، اؤنته-أ اوسان
نۆکۆني ساو و خطا تره بۆخۆدا
نۆکۆني «حاجي بعد از اين»-ه تۆ گدا
خأنمه مکه بشم جانعلي جان!
جان ۆ تۆ، جان ۆ مي دسگا، مي دۆكان!»

-«به سلامت روی و باز آبی
مثل اردک روی و غاز آبی!»

«تي ديم-ه ماشين بزن، تنغ دنگان
تي دس-ه حنا بنه، دۆعا بنخان
ايتا خۆم پۆر دأريمي أربأدؤشاب
هرچي بۆفروختي، دۆكۆن هۆنقدر آب!
مؤش اگر دمرده دؤشاب ۆ ميان
ناواشته مؤش ۆ دۆم-ه بيگير فيشان!
حاجي خان ۆ رۆدباري (۱) دؤشابخۆره
پۆل اگر نأره، نسيه بيره
فۆرؤشي تۆندأتۆند دؤشاب ۆ ذره-أ
بعد از اۆن كۆر زني تي دست ۆ پر-أ
جان ۆ زأی! نجیست و پاك-ه بشناس!
تا هأسأ پاكه مي دۆكان ۆ أثاث!
خأنمه مکه بشم جانعلي جان!
جان ۆ تۆ، جان ۆ مي دسگا، مي دۆكان!»

-«به سلامت روی و باز آبی
مثل اردک روی و غاز آبی!»

«پۆلان-ه بانگ فأندن، سيوا بنه
فأدن أعمانان-ه قرض الحسنه

نبادا مردۆم-ه تنزىل فآگىرى
 آگه تنزىل فآگىرى، لال بىمىرى!
 پۆل ~ تنزىل چى-ئه مآنه؟ آتش ~ بۆر
 وای آز تنگى و تارىكى ~ گۆر
 من ايتا را دانمه، راست ~ راه
 نأ شأ تنزىل گۆفتن، نأ گۆناه
 چئل تۆمۆن پۆل و ايتا حب ~ نبات
 شصت تۆمۆن صلوح كۆنى با صلوات
 خأئمه مكه بشم جانعلى جان!
 جان ~ تۆ، جان ~ مى دسگا، مى دۆكان!«

-«به سلامت روى و باز آيى
 مثل اردک روى و غاز آيى!»

«خرجى ره هر شب آه مى پيله زن
 تى دهن زبان دره، تشر بن
 كۆچه تآ بى ولد و اولاده
 خۆدا-به خۆش آه، بيشتر فاده
 پيله خانه، كۆچه خانه، دۆ تآ زن
 آز دىويست تآ نبه بيشتر جمعا
حاجى نۆصرت (۲) كى گىلان شاه خۆره
 خۆشك ~ نان-ه آب زنه نيشينه خۆره
 آق نارقو، لشت ~ نيشاى ~ پاكار (۳)
 پىچا چۆشم-ه دبده سفره كنار
 هۆتۆ پئن غاز بك شى وا اوچىنىد
 رعست ~ خۆن-أ به شيشه دۆكۆنىد
 اينتخابات كى بئه، ديم بالا ديم
 اوشان ي خۆن به اوشان ي سر ~ ديم
 فآندرى مۆرغ ~ وكىل، ايشپىكا
 وای به أحوال ~ خۆرۆس و خۆتكا

الغرض لاتمه، قارقن نيّمه
 صاحبّ ميلتون و بيلتون نيّمه
 وا قناعت بۆكۆنيد، ناد بيبگيريد
 چي خبر ايسه؟ مي كۆفت-ه بۆخۆريد
 أمما او كۆركي هيزدا ساله
 پئر مار ناره، نتيمه جاغله
 اون كي با غمزه و ناز انه مي دۆكان
 كاس چۆم، گيرينجي مو، سورخ جۆلان
 اون كي خق ناخون-ه نيشتر بۆكۆده
 اون كي خق ابرؤ-ه ايشكر بۆكۆده
 پا ننه، پا اوسانه؛ چي-ئه مانه؟ تورنگ
 كتله كفش دۆكونه مال فرنگ
 ان ي پيرهن بي آستين، تا زانو
 لۆچ نيه، لۆچان زنه مهبانو
 لۆچان و خنده ايجانا عاليه
 مرواري قوطي كيليد قلقليه
 ان ي لب، ولس نۆخۆرده، ولسي
 ان ي چۆشم مؤزه تيج و تمشي
 لب لب خال تا عانن چي-ئه مانه؟
 ذوغالي، برف ره، كوره سؤجانه
 ديم ديمه سالك ماله دره
 ماچچي پامته ره پاچاله دره
 برف تن جان و بۆلوري دس پر
 دو تا ليمو جيغي لرزه سينه سر
 اون كي هر هفته اي شب جيم زنمه
 شم اوبا نتيمنوازي كونه
 هفته بي صد تومون او جاغله-أ فادن
 به حيساب خرج خانه جمع بن
 تو دائي، من حاجي شخ مؤريدم
 مؤمينم، موقدسم، ريش سيفيدم

حاجي شيخ گوڦتي اي رۆز ميمبر ~ سر:
 «ايها الناس! امان از محشر
 هرکه ياری ننمايد به يتيم
 میفتد کله معلق به جحيم»
 طلب لي مرضات الله به
 کي خودا از مي ديئنه آگاهه
 بار الهی! به حق ~ پغمبر
 من ~ بيچاره-أ بيامرز و ببر
 شاعيري رشتيه، أفراشته نام
 نسيه نک شي فأندن! جان ~ کلام»

۱. منظور «محمدقلي خان کلان تري رۆدباري» ايسه گه رۆدبار و رۆدبار ~ توابع و حومه پيله مالیک و خان بو. آن-ه «مشت ~ حاجي خان» و «بخمه حاجي خان» ني دخأنديد. (پانده)
۲. منظور حاجي نوصرت ~ ماسۆله اي ايسه گه ايته پۆلدار ~ تاجير بو رشت ~ من. (به آدين)
۳. منظور محمدعلي داوودزاده ايسه گه فخرالدۆله (مظفرالدين شای ~ لاکو و «علي أميني» مار) و «أميني» ئن ~ ميلک ~ أملاک ~ مواشير بو لشت ~ نيشای ~ من. (پانده)

ادبیات ادبیاتی تیریز - قورخماز آذربایجان ادبیاتی تیریز - قورخماز آذربایجان آذربایجان

اولاد خلف

ماه گیلکی شمر گنتم جملان
ه حیاتی از دل روی مهاتان
بیکه لافانکس زبیا به تانی
تنبی صمدت به من یان «چله»
بدمته چلنگر بایه بیرون اذکار
لی چاله دم کلو مانا، چاه برابو
کجه آوره دست کم هرود بیستنا
ایف هم دومه تا معاویه کاھی ایتنا
یا تا بایم دوم شمه تلق خانه
آقا - کسک دارم چلنگر ایتنا دانه
میج تا بفرود فرمه بی وقت اوانان
شلون کلر زیاد مثل کدای ایلان
دست سلازی بی چوب و پاندمت فکر حکم
وآسن شعر چا گویم به واسی بی سله بودام
ایلنگه دارمه عشق تیارم ایوان
کتم گیلانمهره شامیه من رفته جملان
پوم شعر چا کودیم گیلان مرا پروازا دا
دا پروازا دا خو خانه ایران فاذا
آسن شعر می شین داغ باازاد به کیر

گوستره ر تاریخ بونی

دان ایچنه ظلم ایلیغن وحشت سالان اسالارا
بیرون آخر سن قورمز هربرده حکمین اولارا
بیرون زمانمور ایتنه بر هربرده ملت حویلی
ثابت آیتیش بیراله آلقاق صفت وجدالارو
کهر کلر کیتیلر آزاد اولوبدور قهمن
بعضی بردهسون قوروب ناقق آغان آقالارو
فرمزی غلظه بازیدورصلع، حیات، آژاده لیک
آته ایچیبیدور یازدیش ملت یونون بیسالارا
کوددوگون دودان کیتیبیدور یول آجب آژادلقا
بیر به ییز جلب ایلیغن خاتلری دیوالارا
قورخماین قونلی کتبی کلر، قازداشلاریم
فرم مهن یول خانه بیگانه ، بی وجدالارو
قوی خلق اردوسی یاپود اتمه دشتیری
گوستره ر تاریخ بونی بوخ شهبیسی اسالارا

گلبر

ایشیریمه کلن مرهاله دن من
اوجالیبر ومدامه کو گلبر، برندن
آل چنگین باپوشلارکن چنگکن
الشرین سلفری شروشان گلبر
باخ اوان توکنوگون بیر آقالارو
حق یولوندا جان ورم من اسالارو
سن کیس اوانلایز بی وجدالار
چوا وریمه که اوچون ، شیر اسلان گلبر
ناکلار ایله هم یوردودو بران
ویرتمیجه سن بودا بیر اسکان
تولومین قورخماین شرقی اسان
ایتمه مسلسل باخ هادان کلبر
کلر کرلو کیتینه آلیغیش یونون
اطرافوا بیر باخ دقله یونون
آلو بدور ایته ننگله سونگون
قانوا اتمه که آل اوان کلبر
قدن ظلم اتسز ییلین سیز ییزه
قونودزه قول اولوب بوکه دیکه بیزه
وریمه دیلک یول دامایان ییز سیزه
دقمه بن بوسلوا اولقان کلبر

مالنا متلک فی الوجع طالب التزویر
خودم من دانه شک میان دوشکا
اما بر مشق نامو آتا ماستن «دوشکا»
پوشو آرشنگ بگور کتایه گولان
ای شبرین خرهه دوز کتالشان وذن سلاق
تو پوشو «مرغ پوشی» نی منقوره یخود
بمادان اول فیضان چانان ییز منصفورده یخود
داه دلف پاتوک باپوک تمجیم باپوزا گیره
منصوه دخترانه شکور کتایه نیسته وره
نی تو که بیس بیسیس به پرکان از مخرج ناف
دینا آتتا فی الدیاملک اوقاف
وزدجای بیوان مردمه دخترا غامورا
سر دن کوچه درون با دوتا چنله امرا
پوشو ره اشکوری بچر نی لافنه فارسا
اوان کی تو اوستا بو اذترس بیجیکه هسا

کردی کرمانه‌هی

(بیشتر ضرر کی بچد نظمیه)

وانو شیادان بی دوز هاتم دژ
اقره دالم و منت و باطلم
مردم هم بیان و دودم بی حسه
چون بریریان و ای آجانسه
و یا ای شمش اشوب گردانده
و بدای همه ظلم و تازیانه
هرچی کردم من ناله و تازیانه
تو ای ولت کم بنظروش بیه
و تمس بی گنام ازا بیول بیم
و ناوخیالیم بی دوسلارسی
چو زانست حال زاد و نازم
چیر وهات دما و پاسیان توت
چون شفت آجانای صه سوخه
اما بزایتم مردم ایران

ادبیات مازندرانی

دهقان پنبه کار

این تی کونه دقغون سر پنبه جاد
منو زن و مه گو با حالت زار
پنبه تا دو به از کلوخ درون
بایز پنبه ارباب با دست پاکار
و دارنه کابلک و من دارمه لاک
انده وه اما پالی ملت بخورد
امان دیگه زخو بیخاد به هیمی
دن و چه کت و خوده اما ما

از منظر (گیلک قارداش) آذربایجان

باشن و اورد اولسون چلنگر باشی
اشترام شایلدور یونون ایلمره
یادالاسایر کردی، لری، ترکیاتی
سور آتالیسی سور دیکسی
او بیرلک بادایر بود آژادلسنا
امین اول چلنگر باشا مایلسان
سن بائیرسان دایم خلق اولر کیتین
باشنیش ماغ اولسون چلنگر باشی
پوروزا سوری قورتارایچی تمه
رودنلر ایشریشی اوژ باشنیش
بیو صیحتلری دیسود چنگو

ع. ح. ح. ح.

بازسی ماری نه سوز دی دلداریده
آسیان خضف اولان وقتن
طریق ای کیس داخلسی دیشن
ملت کلر طریق ایسه میر اهدی
گیت صامع اولر جر برده پوشا
کتبش خنق خنق خنق خنق خنق

ای و لگت من کتکه عکس انی چاپ بویؤ ماملدی افراشته جوانی زمت جی .

أى پابرانده گيلمرد

زمستان:

أى پابرانده گيلمرد! وربكشئه تۆمانبره
چلّ دۆرۆني، چلله دۆرۆن، چانچقو به كۆل، هيست و چۆره
مردۆمّ دس چۆپقور نأه، تي پيشاني-ئە عرق دره

أى خودا تر بركت بده، قوتوت بده، ترأ بدأره
شهر-أ تو آبادأكۆني؛ شهري شيمي جيرهخۆره

تو بارّ جير ماندي بۆكۆده؛ برف گۆلله گۆلله باره
اوتتۆلّ شخصي بۇق زنه، چل دپاچه، تره دواره
اون كي او پۇشت دۆخۆفته نأ، شمه-رأ اي جۆر دئه فاندره

من دانمه، تونأم بدان؛ هو پيله گئل تي نۆكره
شهر-أ تو آبادأكۆني؛ شهري شيمي جيرهخۆره

بهار:

آفتاب جه دريا پر نزنه، تاريك سيفيد صؤبّ بهار
اوپركانه، دپركانه، جنگلّ اۆخان، بۆلبۆلّ هۆزار
شهري به هفت تا خاب دره؛ تو ويريزي به عشقّ كار

تي برّ رۆ-ؤ شۆرم شۆره؛ كي ئره أچۆر مۆسسره؟
شهر-أ تو آبادأكۆني؛ شهري شيمي جيرهخۆره

شهري بنفشه-أ نۆبري اوسانه زنه خق سينه سر
ها نۆبري تي پا جيري واجه، فۆجه، لشكّ لور
فرقّ معاميله-أ بيدين؛ سينه و پا، زير و زير!

به تي بجسته رگ قسم، باز تي موقام بوجؤرتره
شهر-أ تو آباداكوني؛ شهري شيمي جيرهخوره

تابستان:

قلب~ آسد، زواله ره، آفتاب~ زال~ دورؤني
زلزله خاندن نتأنه؛ تو همساره-أ ناور كوئي
شهري كشاشؤ بالش-أ؛ تو ايتا كشه حاصل چيني

تي قورقوشؤم جان-أ بنازم؛ مورغانه دشكن نظر-ه
شهر-أ تو آباداكوني؛ شهري شيمي جيرهخوره

شهري سر اؤضا-أ نيدين؛ وقتي كي لوختأبئه برس
أ توخفه بههم نرس، چاهار تا خاشه كس به كس
فؤ بزني درازأبئه؛ عاجيزه از اي دانه مگس

تو ساغي؛ تي پسر برار كوشتي كونه، برم بره
شهر-أ تو آباداكوني، شهري شيمي جيرهخوره

پييز:

آفتابنيشين، پييزوزان، داران~ لا سؤرخي زنه
تي گاب~ زئچي جه چرا أمؤندر، ملله كونه
لشه صدا-أ ايشتاوه، اوتقراوه، بند اورسنه

گشه چيره به دس ايسا؛ زاما شئه گاو-أ بيگيره
شهر-أ تو آباداكوني، شهري شيمي جيرهخوره

بج-أ تو كاري، كج-أ تو داري؛ چأني، توتون، مورككبات
ماست و عسل، دؤغ و دؤشاب، سير و پياز، كبك و كرات
سفره شاي~ نجفه، خانة احسانه ديهاات

به عاينَ بجفوقوشَ مَورغ، شهري دوق تا چوم به دره
شهر-أ تو آباداكوني؛ شهري شيمي جيرهخوره

تاجير اكر بشكنه ور، واستي بشه گورابَ سر
تره اكر نبود بيه، تي سرَ فيدا گولَ عمپسر!
زيمين تي گابَ صوندوقه، كيليد تي بازويَ هونر

مونكرَ كيميا-ا بوگو ديهاتي كيمياگره
شهر-أ تو آباداكوني؛ شهري شيمي جيرهخوره

موش و كاپيش، شال و واشك، خوك «وق غره» مؤفتخور
نخانده مهمانيدي و گردكله تي سفره دور
مؤفت خوريدي، جؤفت زنيدي، ائتا بيجير، اوتتا بوجور

پا پس و پيش بنه، فودار، مؤفتخورَ سينه سر-ه
شهر-أ تو آباداكوني؛ شهري شيمي جيرهخوره

آشپزي كي خؤب چاكونه پلا-أ با مورغ و كره
اربابَ ور، آخوندَ ور، قمت و سرفولي داره
كاشكي به قدرَ آشپز قمت و قورب بنيد تره

«و حال آن كه» تو نبي، شهر و ولات چوره
شهر-أ تو آباداكوني؛ شهري شيمي جيرهخوره

سفره ألوانَ كنار من تره خاطر اورم
خودا پسي تو رازقي؛ هر چي دارم از تو دارم
مي دس و قلم گولاز كونه، كرا ترا تعريفدارم

جوز تو كي مدح-أ بوگونه، اون كي بنامَ شاعيره؟
شهر-أ تو آباداكوني؛ شهري شيمي جيرهخوره

أفراشته: «به واسطه ضيق صفحات، معنی فارسی نگذاشتم. خوانندگان فارسی‌زبان بی‌زحمت تشریف
ببرند منزل دوست و اشناهای گیلک‌شان تا برایشان بخوانند. هر کس دوست و اشنای گیلک ندارد،
تشریف بیاورد منزل چلنگر. (اقا خانه تشریف ندارند!)»

کبله سۆلمان ۱

پاننده: «رویدادهای پس از شهریور ۱۳۲۰ بسیاری از ارزشهای اجتماعی را به هم ریخت. روستازادگان، زیر بار ستم مباشران خان، از روستاها کنده و در شهرها پراکنده شدند. شاعر، که خود نیز روستازاده از روستا گریخته و دردکشیده و تلخی چشیده است، همولایتی‌های گریزیا را از این کار باز می‌دارد...»

أفاشته: «سلام علكم؛ رشت ~ جاغل ماغلان اگر حؤصله بدأرید هفته دیگر ها نارو ایتا دئه کاغذ نیوسه. داغ ~ چک خو دس ~ پؤشت -أ نیهه کی أجور ایفاده نؤکونه. شیمی مؤخلص، راد بازقلعه‌ای. دؤ تا کاغذ - أول ~ تا صفر ماه»

أز تهران به رشت، سۆلمانداراب
به توسط ~ حاجی شئخ تۆراب
بیزحمت فاده به دست ~ آریاب

آریاب بیره ساغریسازان
دایپسر جان، کبله سۆلمان!

فدانت شوم، آق دایپسر
تی خاش ~ جان ~ بلا به می سر
پس نی پیرروز، بیستوم ~ صفر

وارد بؤبؤستم پانتخت ~ سۆلطان
دایپسر جان، کبله سۆلمان!

تره دیل أنه؟ تهران بهشته
مؤرده شؤر بؤشؤره شندره رشت-ه
أفسوس أمی عؤمر بیخؤد بؤگذشته

آق چل ~ کله، آق برف ~ باران
دایپسر جان، کبله سۆلمان!

پۆشت ~ بام دأره مؤسافرخانه
من أ جور ايسأم، جير خيابانه
أدا ايشاره كؤنم اوشان-ه

سربسته گؤنم، تو تتره بدان
دائيسر جان، كبله سؤلمان!

هازنار فأدمه نيشينم ماشين
أز توپخانه شم دروازه قزوین
نك فرسخ را-ه نيشينم هأچين

واگردم شمه دروازه شمران
دائيسر جان، كبله سؤلمان!

به از تو نيه، ايتا آقاهه
ريفئق بؤئؤستم، مي رانماه
اؤن ي خرج و برج همش مي پاهه

بيس پنجا تؤمؤن پؤل دارم قؤربان
دائيسر جان، كبله سؤلمان!

گردگيچ دهه او آقا مرأ
هؤن مره بره هؤتل آستارا
شيره وأسينه مي كل ~ سر-أ

ايزئه رخأصي دانمه آلآن
دائيسر جان، كبله سؤلمان!

هؤن مره بره تماشاخانه
تماشاخانه بيليت گيرانه
جير جير ~ جگا پؤنرأ قرانه

«جعفر گلنار» (۱)، «آرشین مالالان» (۲)
دایپسر جان، کبله سۆلیمان!

خیابانان-ه آدم دره پۆر
خلی ستمه عقوبۆر مۆرۆر
چۆم میان ابرۆ-ؤ زنه جیبۆر

ولی من پۆل-ه بنامه همان
دایپسر جان، کبله سۆلیمان!

فۆزۆفتۆرکان شیمی «لاله زار»
زناک و مرداگ دۆهیزار هیزار
دیچ دیچه آ مشتی برار

خانمان بۆ-ه غش کۆنم قۆربان
دایپسر جان، کبله سۆلیمان!

لۆقانطه (۳) عجب جانه دایپسر
ایتا حۆض داره، سل انقدر
مردۆم نیشینید حۆض دۆر ور

پیشخدمت به عانن عمده الأعمان
دایپسر جان، کبله سۆلیمان!

بعضی وقتان-ئه شیمی رستوران
رستوران دانئ چیه برار جان؟
ساز و ضرب، عرق، آشپزی دۆکان

کۆتلت و راگو، ژارگو و زبان
دایپسر جان، کبله سۆلیمان!

من و مي ريفتق، مشت ~ حاجي خان (۴)
ايجانا شيمي شيره کش دؤکان
های کشيم ترناک، های خوريم سؤهان

های کونيم صؤحبت از انگلستان
دابیسر جان، کبله سؤلسمان!

هيزار ماشالا تهران ~ هوا
هرچي خورمه، باز أم مره وا
هر رۆز خورمه اي بؤطري دوا

هرچي گي بؤگو از آب ~ تهران
دابیسر جان، کبله سؤلسمان!

أنا «خيابان»-ه گيدي «خيابون»
أما گيم «مهمان»؛ أشان گيد «سمون»
فانتونچي نانه معني ~ «فانتون»

مره خؤش انه أشان ي زبان
دابیسر جان، کبله سؤلسمان!

سلام برسان خدمت ~ کؤلثوم
مشتي معصومه، آ کبالأ معصوم
رادوار، راگؤذر، همه مردوم

آ مشتي شوال، آ کبله رمضان
دابیسر جان، کبله سؤلسمان!

سلام برسان أمي سكينه
چادر نماز-ه زؤدتر بيهينه
باباقؤري-ه هيککس نيدينه

مبادا نظر بۆخۆره جوان
داپپسر جان، كبله سۆللمان!

هر كس باشد از حال ما پۆرسان
سلام برسان، دۆعا برسان
بۆگۆ بيزارمه از شۆمئه گيلان

نازنين گۆذران دارمه تهران
داپپسر جان، كبله سۆللمان!

۱. ايتە فېلم فارسي نامه. (پانده)
۲. ايتە آذربايجاني نماش بۆ گه شۆروي زما چاگۆده بۆيۇ. (پانده)
۳. ايتە شيك و نامي رستوران بۆ گه تهران بهارستان مېدان مېن نأهأبۆ. (پانده)
۴. محمدقلي خان كلانتري رۆدياري. «واحيب الحج» شعره نيگا تاويدد.

از: لواسان نوری

کاروان صلح

یاران براه گشته روان کاروان صلح
 صلح و صفا آرزوی مردم جهان
 بگذشت وقت جنگ و زمان بش کشی
 ای کودک عزیز به آینده خوش نگر
 آتش فرود جنگ چنان میشود ضعیف
 آید جله در صف این زهران صلح
 باشد امید نوع بشر بر جهان صلح
 ناید نور بره جا از آسمان صلح
 نوین سو منی زمان صلح
 کاندت بنگاه و بوسه دهد آستان صلح

از موهبت الله - بر از جان

طلب حق

ای کارگران زنجیران کرد هم آید
 آزادی نطق و سخن خویش نداید
 حق گر طلبی، کارگزار مالک و صاحب
 از درج تو شد داشته و برای کاروان
 بیه نشدی تا که شود خامن جانت
 بیچار چو گردی نبود بهر تو دادو
 بر خیز و یکن پاده تو زنجیر اسارت
 خیزید ایا کارگران در طلب حق
 چون شیر بفرید همه در در دشمن
 از جیبش ترسید و بگویند که العنق

از: ه. شفاء

پایتخت کشور شاهنشاهی

خانه ای تادیک و سقف آن خراب
 مثل نقی کنار این اطراف
 کرد هم جیمی نصف و زرد و زار
 آن یکی میگفت بابا کشته ام
 آخه بابا این چه وضع زندگی است
 مردم از تب ای پدر دارو کجاست
 جای دیگر خانه ای هم در شمال
 در شمال شهر تهران خانه ای
 یکطرف جیمی زمی مست و خراب
 یکطرف مهری در آغوش رضا
 انقض هر یک ز دنیا بی خبر
 اولی دارد در این دنیای خویش

از یدهند. س. م. قانون

بشنو از من ای جوان کارگر
 هیچ میدانی که قانون بهر چیست
 مملکت قانونی است ای باسواد
 نفع قانون اینکه باشی در امان
 لیک این قانون بدست مجربان
 کرگونی حق من کو، بی غیر
 کر ز بیداد و ستم گویی امان
 چپ مرامت خوانند و آشوبگر

افراشته چلنگر من حفسای گود کی ایران همه ته خلقون جی ادبیات چاپ بگونه تا اینکه شماره ۵۹ پسی شاربانی فرمون بدأ کی دته حق ندائی بومی ادبیات چاپ بکنئی!

لطیفه مازندرانی

ته تف و مه تف

مشتی مقدس همیشه
 مردمه و می گنه
 که اوپه دله تف
 نکین اته روز شه
 تف هدم هدا روخته
 دله اته مردی و وره بیده

بئوته مشتی مقدس، ای مشتی مقدس، تو اماره
 گئی اوپه دله تف نکین شد چه کنی !
 مشتی مقدس بئوته ای احسق ته تف و مه تف

معنی فارسی

مشتی مقدس بپر دم اندرز میداده که
 توی خوب تف لینداز بید روزیکه خودش
 تف برو دغانه میانه تخت مردی اورا دید
 و گفت آقا جان تو بیا گفتی توی آب تف
 لینداز بید پس شما چه درمی میکنی مشتی
 مقدس گفت ای احسق تف تو و تف من !

پس من شما را ول میکنم یابن
 شرطه که کله اش مال من، پاچه اش مال من،
 باها تون میخورم سهپه من را هم بیدید
 بیرم و اونوقت آزادید !

لطیفه کردی مهابادی

پیایو چاک ا

چه ده که ن ؟
 مره به که ول ده که بن
 مه روزله کوی بنیاوه ؟
 له دپه د زبومانه
 له نگو درن ده نا بابیمه خواری
 ده ستو به بستم
 (دزمگان بازاره ده که به مه گوناحبان بیه
 و برسی بوین و دزبیمان کرد)
 ده ناهه من به روده ده م به وشه
 رطه ی، سر سینه له من، بن سینه له من،
 کردتون خورم، بش من به این اودم آزادین.

معنی فارسی

مرد خوب !

چکار میکنید ؟
 کوسفند پوست میکنیم
 کوسفند را از کجا آوردید ؟
 از آبادی دزدیدیم
 پس شما دزدید، من باید بیام
 پایین کنتون را به بندم
 دزدها التماس کردند که گناهی نداریم
 گرسته بودیم و دزدی کردیم .

كبله سۆلمان ۲

أفراشته: «دۆنۆم ۛ تا كاغد.»

أز تهران به رشت، رببب الثاني
تو كي مي جان ۛ دابببسر جاني
سك به حال ۛ من! أكر بداني

كاغد جان بۆشؤ ساغربببساان
دابببسر جان، كبله سۆلمان!

معروض مبدارد، قوربببانت كردم
سببا ولانت من دئه بمردم
چببب صلاح دانببب؟ خأنم واكردم

سك كؤ به درمان، زبببه به كرمان
دابببسر جان، كبله سۆلمان!

تؤمامابؤسته كؤلتان دببببخؤشببب
ألأن كؤنمه چكله كبشببب
كؤذرانمه با صنار سه شببب

سردببب جؤر آجؤر برمبه با چان
دابببسر جان، كبله سۆلمان!

به تا برسئه مي بؤل ۛ كبسه
ببببؤلببب نكبشئببب، نانببب چبببسه
آدم ۛ ببببؤل، كؤلكابببسه

واله ؤ شدا، بدبببخت ؤ حأبران
دابببسر جان، كبله سۆلمان!

تهران چي-ئە مانە؟ كافرستانە
قسمت نۆكۆنە هيچ مۆسلمان-ە
خۇدا ايلايي پاك فۇگۇردانە

آب دۆنۆكۆنە هيككس تي دهان
دايپسر جان، كبلە سۆلمان!

هيچچي نۆخۆردم ظۇر و شب و صؤب
پناه بر خۇدا، نا بد و نا خۇب
مي رخت ليواس-ە بنا مە گيرؤب

هيچچي دئە نارم ألش واگردان
دايپسر جان، كبلە سۆلمان!

آن چۆتۆ شهره؟ آن چۆتۆ كارە؟
دو بنه پياز سه چار هيزاره
سه تۆمۆن آدم پۆل نهاره

اۆن أم چي؟ ديزي، با بات نان
دايپسر جان، كبلە سۆلمان!

نتانم خۆردن نان و آبگۆشت
نان و آبگۆشت دئە مرأ بۆكۆشت
أى واى مي كمر، أى خۇدا مي پۆشت

آبابؤسته پاك مي نازنين جان
دايپسر جان، كبلە سۆلمان!

مي لب و كاول واچراهسته
مي گاز گيبيل همه فۆوؤسته
نان سنگگ مي قاتيل بؤبؤسته

من ٔ بدبخت-ه چي كار به تهران؟
داپيسر جان، كبله سؤللمان!

أى داد ٔ بيداد، سخته بيپولي
غؤصه ييگيفته مي ييخ ٔ گؤلي
چؤتؤ بؤخؤرم نان خالي خالي؟

چؤتؤ بؤخؤسم مچچيد ٔ ميان؟
داپيسر جان، كبله سؤللمان!

مره گؤفتيدي تهران نواشؤن
كرأ شؤندري، خايبأ أمؤن
تي جا سر بينيش، أحمق نوابؤن

مئرہ بمانست مي خالي همان
داپيسر جان، كبله سؤللمان!

سرد ٔ پلا ره مي چؤم واوؤشته
أگر بيدئمه دؤباره رشت-ه
داغ ٔ چك نهمه مي دس ٔ پؤشت-ه

أى مي جان ٔ رشت، تي ناز-ه قؤربان
داپيسر جان، كبله سؤللمان!

خؤدانا خؤدت وسيله بساز
مئرہ بزئم ناواشئه گاز گاز
دسائئه باقلا، أشپل و پياز

آخحه لسأبؤم، گيلان جان گيلان
داپيسر جان، كبله سؤللمان!

هاتؤ بۇبۇستمه لوايي ماي
زورّ ويشتايي، زورّ تيشتايي
واخرأنيي! نبادا بايي

ألحذر حذر، ألمان أمان
دايپسر جان، كبله سؤللمان!

پيله تاجيره أمي آنصير
بؤگؤفتم همشهري مي دس-ه بيگير
بؤگؤفته بؤشوق سر بنه بيمير

باواشئه بؤكؤن قبله-نا سامان
دايپسر جان، كبله سؤللمان!

وري دارمه ايتا ماديان
ايتا ور منم، ايتا ور رمضان
نا به ايسمال خان، نا به قنبر خان (۱)

مي سهم-ه بؤفروش، بؤل-ه برسان
دايپسر جان، كبله سؤللمان!

مشتّ حاجي خان، ها تهران ايسئه
پؤستخانه ويرجا كاغد نيويسه
ايزئه نيويسه، ايزئه واليسه

سكّ زندگي، نازنين گؤذران
دايپسر جان، كبله سؤللمان!

هر كس باشد از حالّ ما پؤرسان
دؤزار فأكير، مره برسان!
بؤگؤ مؤشكيله كي تهران ايسان

زياده عرضي نارم تي قوربان
دايپسر جان، كبله سؤلمان!

«جاغلان، رشت ۛ عزيز جاغل ماغلان، اوتاقان-ه حصير واشانيد، جارق بارق بؤكؤنيد، هفتة ديگر «كؤرد»
خالخالئي» مهمان أمؤندره.»

أفرشته، ۲۲ فروردين ۱۳۳۰

۱. ايسماعيل خان چهاردهي ؤ قنبر خان چهاردهي؛ دو ته برار كي گيلان ۛ من پيله ماليك يود ؤ احمد قوام (قوام السلطنه) ۛ ميلك ۛ
أملاك ۛ مواشير. (ياننده)

پیش پردہ زن و شوهر

أ شترّ جور كي چلنگرّ منن چا پابؤسته، بينويشته ناهأه «مخصوص تماشاخانه گيلان و كل خلاق».
وزنّ عروضي ني نداره. احتمالاً ترانه ماسان وا بخانده بيه.

اول: شكايث شوهر؛ مشتي آقا

أى مؤسلمانان مره فارسيد بمردم/ من چئرّه بؤشؤم أ كؤلي زناك-ه بيردم؟! أسأ نتأم
جيك بزئم، دگردم
مشدي آقا جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله بالله!/ حؤصله بؤكؤن، مشدي خانم
بيست سالّ ديگر خؤب خأه بؤن ايشالله!
من اي دانه كاسييكارم مؤسلمان/ ألش واگردان نارمه اي دانه تومان/ آن-ه بخيالّه گنج
كانمه تي قوربان
مشدي آقا جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله بالله!/ حؤصله بؤكؤن، مشدي خانم
بيست سالّ ديگر خؤب خأه بؤن ايشالله!
نأ هأسأ نأ هرگز نؤشؤره مي رخت-ه/ دأه سال مي زننه اي دانه بينيك نؤدؤخته/ پلا
كي پچه نأ سسه نأ شور نأ اؤسؤخته
مشدي آقا جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله بالله!/ حؤصله بؤكؤن، مشدي خانم
بيست سالّ ديگر خؤب خأه بؤن ايشالله!
هر شب كي أم ماندي بؤكؤده بخانه/ جينگير مينگيري دأريمي اي دانه دؤ دانه/ تا
بگم پلا، تاودئه پلا تيان-ه
مشدي آقا جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله بالله!/ حؤصله بؤكؤن، مشدي خانم
بيست سالّ ديگر خؤب خأه بؤن ايشالله!
هر شب اي دانه چراغّ لؤله-أ ايشكنه/ نازنين برنج-ه كيشكا ره فؤكؤنه/ ميرزاقاسمي-ه
شيش درم رؤغن دؤكؤنه
مشدي آقا جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله بالله!/ حؤصله بؤكؤن، مشدي خانم
بيست سالّ ديگر خؤب خأه بؤن ايشالله!
مي زاكانّ ديم-أ دره آبله ماله/ فس فس بؤكؤده جأغله، نؤكؤفته آبله/ آبله به جهندم،
مي ماهسؤلطانّ كلله

مشدي آقا جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله باللہ! / حؤصله بؤكؤن، مشدي خانم
بيست سال~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!
هرگز نؤكؤده گهواره-أ أ سر او سر/ پخت و كيتابي بؤبؤ جأغله أن~ سر/ وروند دنبسته،
گأچأبؤ مي أصغر
مشدي آقا جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله باللہ! / حؤصله بؤكؤن، مشدي خانم
بيست سال~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!
سؤرمه-أ خؤدا بأقلاً چؤم-ه اؤكؤدأ/ أ شلفته زناك-ه اوساده زأى بدأ/ كل كي نأنه خؤ
سر~ دبد وابد-أ
مشدي آقا جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله باللہ! / حؤصله بؤكؤن، مشدي خانم
بيست سال~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!
خانه نواگؤفتن، بؤگؤ گاب~ طويله/ حليله و مليله شمبليله/ زاكان~ ليواس چرك و
چراغ فيتيله
مشدي آقا جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله باللہ! / حؤصله بؤكؤن، مشدي خانم
بيست سال~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!
أتيك مأتيكان مي گؤلي خاش-ه پا اؤنأدي/ نبييره نأيم شويم دور از آبادي/ ايتا كؤچه
مؤچه كؤركي گيفتممي ديهاتي
مشدي آقا جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله باللہ! / حؤصله بؤكؤن، مشدي خانم
بيست سال~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!
من نامزد داشتممي پنجاه نفر/ عمجاندؤختر، خالجاندؤختر، عمدؤختر/ قسمت-ه
بيدين، من كؤبأ أ دربرد?
مشدي آقا جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله باللہ! / حؤصله بؤكؤن، مشدي خانم
بيست سال~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!

دوم: شكايه زن؛ مشتي خانم

أى مؤسلمانان أ مردأى مره بؤكؤشته/ آبأكؤده مي جان و پؤست و گوشت-ه/ زالؤ
مأنستأن مي خؤن-ه اؤدؤشته
مشدي خانم جان وأنگ نوازئن حق دأري ولله باللہ! / حؤصله بؤكؤن، مشدي آقا
بيست سال~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!

هر شب نېصف ~ شب اُ مردأى اُنه بخانه/ صؤبان وپريزه دمامد ~ خورؤسخانه/ اُگر
 بيدينه نشناسه خؤ جاغله ان-ه
 مشدي خانم جان وانگ نوازئن حق دأري ولله باللله! / حؤصله بؤكؤن، مشدي آقا
 بيست سال ~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!
 در عؤمر ~ خؤدش سرشؤماري رؤز-ئه مي مشتي/ خؤ لش ~ تشريفات-ه خانه دأشتي/
 دمرو بؤخؤفت، خؤ سر-ه بنا به پؤشتي
 مشدي خانم جان وانگ نوازئن حق دأري ولله باللله! / حؤصله بؤكؤن، مشدي آقا
 بيست سال ~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!
 اصغر و اكبر و صؤغرا و كؤبرا و ماه سؤلطان/ مره واپرسيدي كي-ئه مانه أمي آجان
 جان؟! / دهمه سرشؤماري رؤز-ه صفت نيشان
 مشدي خانم جان وانگ نوازئن حق دأري ولله باللله! / حؤصله بؤكؤن، مشدي آقا
 بيست سال ~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!
 پنج تا زاك ~ مارم، ايتا آستانه نوشؤمه/ آستانه هيچچي، مي زاما خانه نوشؤمه/ ايتا
 عارقسي ايتا سالان-ئه نوشؤمه
 مشدي خانم جان وانگ نوازئن حق دأري ولله باللله! / حؤصله بؤكؤن، مشدي آقا
 بيست سال ~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!
 ان ي حرف ~ خؤش پئر ~ كلله-ا سك بؤخؤرده/ كال كال ~ ره گنه هأى تي زنده هأى
 تي مؤرده/ هأتؤ داد زنه، خأه ا اوتاق فؤكؤرده
 مشدي خانم جان وانگ نوازئن حق دأري ولله باللله! / حؤصله بؤكؤن، مشدي آقا
 بيست سال ~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!
 هؤ دؤ سه ساعت شب-ئه خانه خراب/ نؤكؤنه مي امرأ ايزئه سؤال جواب/ خؤر خؤره
 زنه گب، كؤنه حيساب كيتاب
 مشدي خانم جان وانگ نوازئن حق دأري ولله باللله! / حؤصله بؤكؤن، مشدي آقا
 بيست سال ~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!
 من نامزد دأشتم ي پنجاه نفر/ عمجانپسر، خالجانپسر، عمپسر/ بؤبؤستمه دؤچار ~ ا
 دريدر
 مشدي خانم جان وانگ نوازئن حق دأري ولله باللله! / حؤصله بؤكؤن، مشدي آقا
 بيست سال ~ ديگر خؤب خأنه بؤن ايشالله!

مؤفتخوڙالاعيان ۱

پابنده: «قاجارها نيز شيوه درندهخويي صفويان را دنبال مي‌کنند و سردار سپه هم مرهم بر شانه آزرده و زخم‌دار برنجکاران نمي‌نهد. خانها مي‌آويند و مي‌زنند و دور مي‌کنند و... خيزشهاي جداجداي دردمندان گيلان، راه به جايي نمي‌برد و سرکوب مي‌شود. تابلوي اول (مفتخورالاعيان ۱) بيانگر چنين حال و هوايي است. مفتخورالاعيان از قدرت ابدی خانان گيلان مي‌بالد و مشتى حسن نيز از درد زمانه و غم پرداخت بهرۀ مالکانه مي‌نالد...»

- «ري مشتّ حسن! باز کي تي بج ايشکوره، خورده»
+ «أرياب بوخودا پادنگ بده؛ تقصيرّ کورده»
- «تي باقي بديهي-ئه چئره فأندي؟ حتّ ماهه عاريض وا بيم؟ ايجرا بدم؟ أن چي أدانه؟»
+ «أرياب، تي مؤؤ قسسّم، ايتا بار باقي محلله ايمسال گيراني ساله؛ نأه کله به کله»
- «من ضامينمه؟ صدقه خأم؟ مالّ اللهه؟ تي ورزا-به بؤفروش فادن؛ حق نامّ خودانه ديمه بنأي قؤلّ خودا، قؤلّ رسول-ه تو نماز خاني مي ميلکّ سر، فأندي مي پؤل-ه؟ أصلا گيلمرد تابعّ زوره؛ تو بؤگؤ نأ فيل و چؤکؤشّ نقله، هؤجوره؛ تو بؤگؤ نأ بي دين، تو چؤتؤ تي دؤختر-ه مرد-ه بدأي رؤخصت نامؤني، شيرني ناوردي فأندأي؟ تي غؤسل و تي روزه، تي نماز و تي زيارت هممه أه أريابّ ره؛ حتى تي طهارت بي راضيتّ من، چي بخاني چي نخاني غصب غصبه؛ چي مي مال، چي بيشي کمنددگاني»
+ «أرياب تو مي پئّرّ جاني، من تي خانه زادم تي سرگي همه لؤختيمي، نارم تره فادم ايمسال اما نأ قند-ه بيدئيم نأ قوماش-ه جف باورديمي بسکي بوخورديم أ چؤواش-ه»

- «رى شۆكۈر بۆكۈن، خالى چۆۋاش-ە تانى خۆردن
لۇختى گىلمردى؛ يىمىرى ھم تانى مۆردن
أز جاغلگى عادت بۆكۈدیم، پۆشت أندر پۆشت
می ایشتها هرگز وانبه، بی کره بی گوشت
أسوده توی؛ رخت و لیواس غم-ا ناری
تابستانی، پاییزی، زمستانی، بهاری
کفش و گالوش و پالتوی پۆست و شال گردن
سرما رۆزان-ئه ان همه باره-نشا بردن
هفت ما کی تو پابرانده کونی، بی دیل و بی غم
پنج ماى دیگر چاروق نؤیسته، به جهندم
می پا ایتا مئخچه بزئه، می مۆرده بؤسؤخته
تو راحتى از مئخچه؛ تی پا همیشه لؤخته
تی لرز تب حکیم دوا، تی خانه بیدار
آفتابدیمه تی تب-ته-ا کونی، شی تی بی کار
می چازگی ره هفت تا حکیم وا باهه فی الفؤر
با کؤلفت و با نؤکر و چاکر می سر جور
های سیس نؤکونید، دم نزنید، حال ناره آقا
پشه آقا-به چک بزئه، احوال ناره آقا
چن رۆز کی خۆسم، هفت تا محلله اوچیناسته
مردۆم می عادت وا باید دسته به دسته
تا چاقانیم، بیچاره دۆکتور به عذابه
تیلفون تیلفون سر؛ چیه؟ آقا حال خرابه
می خرج مخاریج زیاده مشت حسن جان
اینصاف تو بدن؛ دۆکتور انه بی پؤل، مججان؟
در چاربران هشت تا خاخۆر، خۆشگیل و سرمست
بی حکیم دوا هفت تا بۆشؤ، ای دانه بمانست
پؤل ناشتیدی دئه؛ هرکی ناره پؤل، وا ییمیره
پۆلدار تانه خو گوشه کناران-ه بیگیره
تو فتق چهل ساله داری، هیچچی نؤیسته
من شیش دفا باخیه بزئمه، باز ام وابؤسته

تي زن، تي خاخۆر، جاغله بۆكۆل تانیدی بیجارکار
أقدس الملوك نتانه پیاده بشه بازار
 تي جاغله ماشالا، فوزانه ورزا و لشه
 مي جاغله گیرفتار~ پیچا و سک و گشه
 مؤفت مؤفت~ ره زالو دۆچۆکه تي زن~ پا-به
 باز شکوه دأري؟ زالو خۆدش حکیم دوايه
 أقصصه؛ اگر فأندي تي قرض-ه، بدانم من
 فرزندي بجا، تي ایجاره-أ پس بخأنم من
 تي کاشتکاری-ئه کئخۆدا خۆدش خاطرخاه
 هشتاد قوتي-به صد قوتي با مل~ رضاه
 أرواح~ پيله مؤفتخۆر و جان~ ها دۆختر
 من کاری کۆنم، کاری کۆنم، صحرای~ محشر
 حاکیم دانې، بي مشورت~ من نۆخۆره آب
 فردا نۆکۆني شکوه، بیگي ظالمه أرباب
 او شکل-ه دیني نۆقره عصا، ترمه قبايه؟
 جنت آشیان، مؤفتخۆرالأعان، مي باباه
 از خاقان~ مغفور دأريمي ألقاب و بۆنچاق
 با لفظ~ مۆبارک ها بابا-به گۆفتي «قۆرؤمساق»!
 مي ایسم~ وأسې، رسم~ وأسې، گۆفتار~ وأسטי
 پؤنصد تۆمۆن-ه خار کۆنمه ها کار~ وأسטי
 تا رعست~ لؤختي نۆخۆره مي مال و حال-أ
 فردا نۆگۆبه أرباب~ مال خۆشان-ئه حلالاً
 او رۆز-ه خۆدا پیش ناوره، حۆرمت~ آتات
 «کار کردن~ خر، خۆردن~ نابۆ» بۆگۆبه لات
 وای از او رۆزاني کي تو تي حق-ه بدانې
 از سر باي پیش و فلک~ خط-ه نخأنې
 تا من بۆگۆم: «بیج»، بزني مي چک~ چانه-أ
 داز~ أمراً بئرجيني مي بییشته جان-أ
 ها دست کي سینه ناها ایمرۆز به أظفار
 مي خرخره-أ فردا بیگیره، دخشاره دیفار

تا من بۆگۆم: «ويشتاسمه»، بۆگۆي: «بۆخۆر زهر!
آن دازو آن أم جنگل و آن هيمه و آن شهر!»
هقو ساعت-ئه من سكته كۆنم جان مي اقدس
چۆن موقت بۆخۆردم نتانم كار-ه بشم پس
نا رب! به حق حۆرمت ريش حاجي قاضي
مجلس نكشه نقشه تقسيم اراضي
افراشته هر قدر خودانا كي زنه جوش
هونقدر دبد تو گيلمردان چۆم و گوش!»

ش. ۱۳۲۲. ۵

مؤفتخوڙالاعمان ۲

پابنده: «تنور سينه دلسوختگان در حدود سالهای ۱۳۲۴ تا ۱۳۲۷ بار ديگر گرم و افروخته می شود و فرياد دهقانان گيلان نيز اوج می گيرد و شاهبال خودکامگی خانها می شکند. نافرمانان، از ارباب فرمان نمی برند و...»

- «بأه بأه! چي عجب! مي جان ~ آ مشت ~ حسن جان
با کفش بيا؛ قالي جهندم، تره قوربان
بيسم الله، بفرما، بوشق موبل ~ فتر ~ سر
چاقه تي دوماغ؟ خوئي، خوشي؟ چي خير اتر؟
أقدس! بوشق تاه-أ بؤگو مورغ-ه سرآينه
في الفور ايزه مئوه، ايزه شيريني بيهينه
مي مشت ~ برار جان، تي عمق، خستهه زأى جان
اق شربت ~ نارنج-ه بوشق بار ايتا فنجان
اق بسته-أ كي وا پؤست-أ فاديم واكونه تي مار
از هو چاي عطري، هو موريا، عموره بار
جاغله ان ساغيدي؟» + «باله» - «خودا-ه شوكر هيزار بار
چككه نؤكونه تي گاب ~ گاچه، تي تيلمبار؟
تي كولدوم ~ ورزاتا چوتوره؟ خو به؟ ساغه؟
+ «دور از جناب ~ آقا، ماشالا چله چاقه»
- «تي خوشگيل ~ «فوندوق» چي كونه؟» + «آخر ~ شعبان
خو عموره-ه بدأ ارباب-ه!» - «آخ مي جان ~ سك جان!
حأوان-ه چي بو؟» + «خو فني و خوردي ايلاپرده»
- «آخخته! نواگوفتن! مي ديل از غوصصه اومرده
بي مورت و بيرحم، خاستي اي چي نيويستن
تا من مي حكيم-ه باورم؛ واسي مره گوفتن
خوب، مشت ~ برار! باز تي نماز-ه خاني؟» + «ألبت»
- «تي شك ~ دو و سه و چاهار-ه داني؟» + «ألبت»
- «مردن كي داني حقه؛ خودا حق، عرصات حق
هم أنكير و هم مؤنكير و هم پورت ~ صلوات حق

تو شيعاً و من شيعاً، أما هر دو براريم
 هم قبله شريكيم هم پدرکۆشتگي ناريم
 أن حرف ٚ او دؤنا؛ برسئيم به ها دؤنا
 برحققه هم أمنيه و هم ثفت و هم ايجرا
 سرئزه كي برحققه؛ زره پؤش كي حققه
 سرهنگ و سه تا غؤپيه اون ي دؤش، كي حققه
 سرباز ٚ وظيفه تي پسر نا تي براره
 حققه فؤدأره بيره به سرهنگ ٚ ايشاره
 پاتخت كي برحققه، وزيرالوزرا حق
 هم تخت ٚ كيان، تاج ٚ كيان، جققه شاه حق
 تي سرگي، به مرگ ٚ مي خانم، جان ٚ تي كؤبرا
 ناحققه شيمئه مسلک و تي حيزب و تي شؤرا
 ناحققه تي فرناد و تي أفغان و تي زاري
 ناحققه تي بدبختي و لؤختي، تي نداري
 ناحق تو مرأ فاش ٚ فلاكت ديهي لك لك
 مي چؤشم ٚ دؤرون فاندري گي «دؤز ٚ پدرسك»
 أرباب جانئك-أ كؤ ديل ٚ مرأ تو گؤبي «دؤز»؟
 پس اون همه بؤنچاق و قبالة تي كؤن ٚ گؤز؟
 ألان سه چاهار ساله تره پاك اوتؤراستي
 از كالبي نيمه بدترأبؤستم راستي راستي
 أرواح ٚ پيله مؤفئخؤر و جان ٚ مي دؤختر
 تي دامن ٚ لؤشه-أ گيرمه فردا ٚ محشر
 گم بار خؤدانا! تي چور، تي رؤخان ٚ آب
 رنج از گيلمرد و اون ي جاغله ان و اون ي گاب
 من طبق ٚ قبالة مئره خؤفتيم، مئره خؤرديم
 ايچه دئرابؤستي شؤنيم أمنيه أورديم
 ري حيزب چيه؟ ميزب چيه؟ مشت ٚ حسن جان!
 آزاتي خائي؟! گب بزن، أرباب تره قوربان!
 من جنگل ٚ أحرابم و مي حيزب قشنگه (۱)
 حيزب ٚ همه جؤر آش و شؤتور گاب و پلنگه

ھم لۇختي ۋ سۇختي دره، ھم حاجي پيله ارباب
 آيند سيفيدرو ھو ايسا، ھم خان ميراب
 ھم مورغ ايسا، ھم خوتكە، ھم پيچا، ھم شال
 لابود كي شال، مورغ وكييل وا ببه ايمسال
 ھم لات ماشينشور دره، ھم حاجي گاراجدار
 ارواح حاجي حيزب نۆگۆ؛ شۆله قلمكار!
 امنيہ ۋ نظميہ ۋ عدليه اُمي دس
 تي نام-ه به دفتر بزن اى مشتى فلانكس
 گيلاني جماعت كي نجيب النوجبانه
 دؤمبال نۆكۆنه خالخالى كوردان آدا-ه
 نارب! به حق خورمت ريش حاجي درويش
 گيلان دورون هنگي تبريز ناهه پيش
 تقسيم اراضي بۆكۆني، جان مي دوختر
 من تي چۆمۆش بند-ا گيرم فرداى محشر
 تقسيم اراضي ببه، ترياك خورمه من!
 مي خون دكفه ناحق و نابود به تته گردن!
 + «ارباب! تي رۆۋۋ من بنازم! رۆنيه، چرمه
 اى مار بزنه تي تۆك-ه، چي چربه، چي گرمه
 تي اوسسا مي شاگرده؛ تي فند مي چۆمۆش بند
 بامؤخته كلاچم؛ بۆشؤ اى چاچۆل چۆلمند
 ائدفا دئه نا كۆل فادمه، نا خورمه گۆل
 تاثير ناره تي كلك و پۆلتۆك و بامبۆل
 از مرگ مرا ترساني ارواح تي بابا؟
 لۇختي گيلمردم، مرا از مرگ چي پروا؟
 ا دۆز كلك، لشت نيشا پاكار(۲) كاره
 جنگل نيه؛ خۆك كلهه، خۆك گۆماره
 مرحوم كۆچك خان وصي، مأمديليزاده (۳)
 ايسمال خان و دسمال خان (۴) و دۆز قۆليزاده
 حيشمترۆد-ه دۆكتور كانه، واله، اون ي وارث
 ميراب كيه؟ شمر و سنان، خۆلي ۋ حارث؟

أن میرزای دستوره کی تو دوز فورو مساق
 سوقت رعمت بیشتی با مورغانه داغ؟
 ایمرۆز جه تو مورغانه، فردا جه من ایسکت
 ایمرۆز شیمی نؤبته، فردا أمی نؤبت
 ایمرۆز تو أمنیه-أ دیهی فیت، کوشی آدم
 فردا چي کوني سککوشي و خوککوشي موسم؟
 فردا تي ها پلف جانک-أ آباکونم من
 فردا چکله زیر تي پئرک-أ سوجانم من»

۱۳۲۵ ه. ش

۱. ۱۳۲۴-۱۳۲۵ سالان من، حیزب چاکونی و حیزب بازی بازار ایران من گرم دکنه و گیلان «جنگلن» أم به ناد «نهضت جنگل» و میرزای جومیش، «حزب جنگل»-ه چاگودد. أ حیزب أول سر خوشنام بؤ؛ ولي گلف گلف «غر» جنگلن» اون من را پداگودد.
(پانده)
۲. محمدعلي داوودزاده. «واجیب الحج» شره نیگا تاودید.
۳. منظور هو محمدعلي داوودزاده، لشت نیشا پاکار ایسه.
۴. ایسمال خان و دسمال خان جا منظور هو ایسماعیل خان و قنبر خان چهاردهی ایسد. «کبله سؤلسمان ۲» شره نیگا تاودید.

مؤفتخوراألعمان ۳

ائه! رئه! ماكاتته! دۆز قولي! كَشك بادمجان!
رى مشت حسن! كۆر پيچا! تۇف به تنه وجدان!
تو دىن داري؟ وجدان داري؟ نا، اقدس جانگي
حب الوطن، ايمان داري؟ نا، اقدس جانگي
تو ناغي بي، بازي كوني با هستي مؤردوم
ناغي كي ناره شاخ و ناره دوم و ناره سوم
اون اويدفا، تي اينقلاب سال مؤكافات (۱)
ولوا و المشنگه دگادي در ديهاات
تي بال-ه دبستي آل پارچه، تره ناده؟
تي چكمه، تي باشلوق، تي ناپونچه، تره ناده؟
كورد و اوقوس و كتون نوشور و بولداس و فارداس
پاتنگزن و گاريچي و نؤينكان و نؤبتاش
مچچيدخوس و سنگكخور و بؤستان بجاوسته
سه بي بوريده، بند سولمان ردا بؤسته
هر بي سر پايي كي كودي خوق پترك-اقار
زرتي بؤي سركرده سيصد تا تفنگدار
حادر عمق اوغلي، پيله شيطان، تره ناده؟
اق چرم كولا، قرميز تومبان تره ناده؟
خاطر اوري بالخورن جور، سنگ عامارت
اق نوظق و اق غوغا، اق ميتينگ و اق حرارت؟
خاطر اوري گؤفتيدي ارباب و بيمير؟
الآن كي جمرده و بيمير، و ديدير؟
خاطر اوري گؤفتيدي: «هاى هاى گيلمردان!
داز امرأ درجينيد اربابان-الآن!
گر دؤزديدي ايمروز اشان موش سولاخ-ه
فردا كي بنه بيرون اوره راب خوق شاخ-ه
ك عدده كنارمچ و ك عدده ميانخوس
رنج از تو، رنج از تو؛ پس ارباب خوزن كوس! (۲)

أرياب چيه؟ گاب كونه قبالة-أ بچرسته
 ألآن سههيزار ساله كي دؤشتاندره؛ بسته»؟
 تي لال~ پتي زن بؤبؤبو صدر~ زناكان
 تي فينگي آشورتا بؤبؤبو رهبر~ زانكان
 خاطير انه قداره و شيشلؤل والائني؟
 تي شيشلؤل~ دؤمبه-أ گؤل و مانگؤل والائني؟
 اوبدفا گيريم جاهيل و نادان بي؛ قويله
 مؤزردبد~ ميرزا كوچك خان بي؛ قويله
 وقتي كي دئه ميرزا بؤشؤ، قراق بؤبؤ پادار
 سرنئزه جا سرنئزه بؤشؤ در سر~ بازار
 تو وأستي بفامي كي خؤدا نار~ امانه
 مؤفتخؤرالاعمان~ خؤدا، كونه خؤدانه
 ابدفا چئره پاى~ علم جؤش زئي جؤش؟
 ابدفا چئره چمچه جيپئختي گؤل~ چاووش؟
 ابدفا چي وأستي بؤبؤبي قاطي~ «توده»؟
 تخفيف~ صدي بيست (۳)~ وأسي هأى زئي رؤده؟
 هر وقت كي فئر سؤسته، تي شيلانكشي وقته
 مي زوزه كشي وقته، تي قيلانكشي وقته
 آب تي ريش~ ره راستي اوردى سر~ پيري
 تي پال~ گؤر نأبي، باز أم معرکه گيري؟
 تي زاما-نه من جينويزانم ايجباريگيري؟
 ها بينمك~ دس وا بشه ساطؤر~ جيري
 دئه پانه-أ پارچه فؤزني، أرا اؤرا شي؟
 دئه چاپلا زني؟ «أو» فأكشي؟ «هؤرا هؤرا» گي؟
 باز أم شلار~ امرا گؤبي مؤرده باد ارياب؟
 باز بيچاره ارياب-ه ديهي خاك و نمك آب؟
 أى خائن~ نامؤس~ وطن، بضه ايسلام!
 أى خاك~ دؤ عالم به تته سر؛ أن تي سرانجام!
 أى بيوطن! أى بالشؤويك! أى اجنبي جاسؤس!
 مي ميلك~ سر~ رعتي نأ جيره خؤر~ رؤس؟

أی خاک ڌو عالم به تته سر! شیعاً جماعت
 مزدکپرست و دهری نئه تا به قیامت
 هرگز خأه بؤن مؤر، سؤلمان؟ کي نأ ولله
 قطره تأنه زئن طعنه به «عمآن»؟ کي نأ ولله
 زیزا تأنه ورزا-ه فؤرانه؟ أهأ نأ نأ؟
 لسه تأنه خؤک-ه دترانه؟ أهأ نأ نأ؟

شأل ٔ شاهید: (٤)

جاندار آقا، مي عرض خلافه؟! - «نأ، صحیحه!»
 أن منطقیه؟ - «نأ، أن ي همزاما تقيه!
 فرمائي بشم بآرم؛ أمر آمر ٔ مویارک»
 جاندار، تي جان-ه قؤربان! تي دوّمبه سه چارک
 أصلا گیلرمد تابع ٔ زوره! - «باله قؤربان!»
 فیل و چؤکؤش ٔ نقله، هو جؤره! - «باله قؤربان!»
 صد پیس ٔ کلاچ-ئه، ایتا خؤشک ٔ دبکه بست
 صد تآ شیمی شؤرا-ا، ایتا چؤب و فلکه بست
 أصلا شؤماها کیسیدی؟ چي داخیل ٔ آدم؟
 صد تآ تي مانستأن کي بیمیره، ایتا سک کم
 گؤفتیم کي بأم تي سک ٔ درگاه ٔ عبادت
 از رؤی ٔ سیاست بؤ، نأ از رؤی ٔ ایرادت
 نیشتي فنر ٔ سر او رؤز-ا، مصلحتي بؤ
 از من کي تواضع؛ جي تو بیمعرفتي بؤ
 تي دؤدئک ٔ بؤ جا او رؤز-ا من کرا مردیم
 ناچاري جا مي غؤصصه و مي غظ-ه فورديم
 تي شؤن ٔ پسي های دیل ٔ گؤلي زئيمي من
 واگیر کؤدیدی مي جان ٔ دوختر، مي جان ٔ زن
 او رؤز-ا خؤدا پیش ناوره؛ باز، دؤباره
 مي زای، مي جگرگؤشه، تره سيني بدأره
 تي عقل چي فتوا دهه؟ مؤفتخؤرالاعمان
 دارای ٔ میدال و لقب از مرحؤم ٔ خاقان

با أن همه ایسم، أن همه رسم، أن همه شوکت
 شاسته بولۇفت بکشم از توی ~ نیکبت؟
 می خط ~ شکسته-أ ناره أ رشت ~ دوزون کس
 فهمیده أ شهر منم؛ ایچه می اقدس!
 احمق! تو لیاقت داری تیلفون بزنی؟ نا
 تو عۆرضه داری رادیؤ-أ کوک بۆکونی؟ نا
 تو نانی خق خانه سراجؤر نا سراجیرا!
 تو نانی وکیل وقتی کۆلؤفتابه وزیرا!
 کلکته و لندن ای ساعت رانه؛ دانی تو؟
 او ای ساعت-ه واقون ~ امرانه؛ دانی تو؟
 شانگای ~ چانی بئتره نا چانی ~ لاجان؟
 آلو می شین بئتره نا مال ~ خوراسان؟
 هر هفته می سؤغاتی کرا شؤندره پانتخت
 چاپاری کرا شؤندره، أمؤندره پانتخت
 هر وقت-أ می حضرت ~ اشرف (۵) انه گیلان
 من پیش دؤیؤکم؛ دؤمبال ~ تا چهاردهی خان (۶)
 توده چیه؟ جنگل چیه؟ قوربان ~ دمؤکرات! (۷)
 می روح ~ روان، راحت ~ می جانه دمؤکرات!
 أن حیزبه کی آه ~ من ~ مظلوم و فقیر-ه
 از میشل ~ تو ضحاک و تو شداد فگیره
 أن حیزبه کی سرنئزه داره می دیل ~ وأستی
 آشوبگران-ه فؤداره می دیل ~ وأستی
 سرنئزه براق و زره پۆش، ماشالا!
 سرهنگ و سه تا غؤپییه أن ی دوش، ماشالا!
 پخمه حاجی خان (۸) با خق باباسیل و خق وافور
 خق سینه-أ میدال وارگاده، غمزه کونه چي جور!
 صد شوکر کی آخر برسئه حق به خق حقدار
 مشغول به کاره می اودار و می بجمبار
 بیست قوتی دق من، پسنی پیرارسال ~ بقانا
 هیژدا قوتی یک من، تی پیرارسال ~ بقانا

باقي محلّ پارساله بيست قوتي، اي من کم
 مک من تره پيشکش؛ تو بيگير بيست قوتي رو هم
 سينزا قوتي نام بابت ايمسال غرامت
 هشتاد قوتي جمعا؛ تو به خر، من به سلامت
 تي سؤرسات چن ساله زنه سر به جهندم
 از مورغانه و کيشکا بيگير تا باباگندم
 تي خوجدار تا بار آورده فشکن و دشکن
 حسرت بمانستم بوگويي: «تي پئر گور، آن!»
 ارواح مي پئر، جان مي زن، آفای جاندار
 شلاق چي کونه؟ گولله فؤدار آفای جاندار!
 آن توده يه، خون ناره ملعون؛ چره ترسي؟
 فرمانه قوتيل بوذي و مؤذي! چي واپرسی؟
 من راضيمه سکنه ناقيص جا بيميرم
 دئه لا بؤد و ناچار اشان ي ليله-ا نيگيرم
 شيش تا شمع کرتوب بوکوده نذر مي اقدس
 تا باز بؤبؤسته ها «ننک» و ها «بيجارپس»!
 فردا خودا ناکرده، اگر، مي زبانه لال
 اوضاع واگردان بوکونه ميثل پيرارسال
 از من نا نيشانه مانه، از تو نا علامت
 ديدار امي شين دکفه روزه قيامت
 ائدفا ناراچين کونه، کيشخال-ه اوسانه
 مي کورش-ه کويي لو کاره، تي پئر-ه سؤجانه
 از کونه طويله-ا کانه فردا بک دور دئه
 ا کار واگردان داره؛ من زنده تو مؤرده!
 افراشته پئر، آدم و اينسان بو، بمرده
 ا جعفر کذاب، جي ماري گيلمرده!

۱. منظور جنگلِ انقلابه. (پانده)
۲. اُبت اُتو ني ثبت بؤيسته: بک عده کنارمچ و بک عده میانخوَر / رنج از تو، برنج از تو؛ پس ارباب خو پتر گور! (پانده / فخرابي)
۳. تخفیف صدی بیست = معافیت قانونی از پرداخت ۲۰٪ بهره مالکانه (پانده)
۴. شالِ شاهید کیسه؟ اُن دؤم! اُه کنانه ایسه «ژاندارم» جا کی مؤفتخوَرالأعمان اُون-ه خو شاهید گیره. (پانده)
۵. منظور اُحمد قوام (قوام السلطنه) ایسه. (پانده)
۶. ایسماعیل خان و قنبر خان چهاردهی. «کبله سؤلیمان ۲» شعر-ه نیگا تاوید.
۷. «حزب دموکرات»-ه گنه کی اُحمد قوام چاگوده حیزب بؤ. (پانده)
۸. هو محمدقلي خان کلانتری رۆدباري ایسه. «واجیب الحج» شعر-ه نیگا تاوید.

حاجي رجب

أفراشته: «حاجي رجب ~ شتر، حقو نظاموظیفه خدمت-ه بۆكۆده داره؛ بیست ~ نك سال پیش چاپ بؤیؤسته!»

(أولته چاپ: ۱۳۰۹ ه.ش)

(دؤورده چاپ: ۱۳۳۰ ه.ش)

راستي برار جان عجب أنامي بقو
رشت ~ حكيم حاجي رجب نامي بقو
شالي، عباني، باريك اندامي بقو
أن ي دوات چأنخوري فنجامي بقو

نؤسخه نيويشتي ايتا دهشي برار
ألآن ~ حكيمان ~ ويزيت پنج هيزار!

صؤب واكؤدي محكمه-أ تا نيصف ~ شب
جا نؤيق او خانه ميان اي وجب
ناخؤش ~ امرأ زئي گب با أدب
تي قبر پؤرنؤر ببه حاجي رجب!

نؤسخه نيويشتي ايتا دهشي برار
ألآن ~ حكيمان ~ ويزيت پنج هيزار!

نيشتي ايتا سبزه كنأر في المثل
قلم دوات-ه زئي زير ~ بغل
نأ صندلي دأشتي نأ ميز نأ كتل
أمؤبيدي ناخؤش و كؤور و كچل

نؤسخه نيويشتي ايتا دهشي برار
ألآن ~ حكيمان ~ ويزيت پنج هيزار!

راستي حكيم بۇ، خۇدا رحمت بۆكۆد
أهل ۋ قديم بۇ خۇدا رحمت بۆكۆد
صاف و سليم بۇ خۇدا رحمت بۆكۆد
مرد ۋ رحيم بۇ خۇدا رحمت بۆكۆد

نۆسخه نيويشتي ايتا دهشي برار
ألان ۋ حكيمان ۋ ويزيت پنج هيزار!

تۆمام ۋ أمراض-ه مۇداوا كۆدي
تۆمام ۋ تۆشكه-أ حاج آقا واكۆدي
شكسته بست-ه همه جۆر چاكۆدي
بعضي دواجات-ه خۆدش يا كۆدي

نۆسخه نيويشتي ايتا دهشي برار
ألان ۋ حكيمان ۋ ويزيت پنج هيزار!

دۆشكچه جير نۆسخه ايتا بسته پۆر
نيويشته، حاضير آماده، جۆر به جۆر
جۆهر ۋ منخ طويله، شاخ ۋ پۆتۆر
گرنه ولگ، پيندره، كال ۋ كۆپۆر

نۆسخه نيويشتي ايتا دهشي برار
ألان ۋ حكيمان ۋ ويزيت پنج هيزار!

أز همه جا مريض كۆدي ايزدحام
بيجاريس و سنگر و شفت و خۆمام
أورديدي حاجي ره با احترام
تعاروفي، أبريشم و لاس ۋ خام

نۆسخه نيويشتي ايتا دهشي برار
ألان ۋ حكيمان ۋ ويزيت پنج هيزار!

زخم ۽ زيگيل-ئە حاجي زالو دائي
سرما بۆخوردە-أ آش ۽ آلو دائي
درد ۽ دهان-ئە آلو بالو دائي
من چي دانم، نپخته خالو دائي

نۆسخە نيويشتي ايتا دهشي برار
ألان ۽ حكيما ۽ ويزيت پنج هيزار!

گرچي مريضان بيشترى مرديدي!
حسرت ۽ دؤنا-به به گيل برديدي!
ولي باز أم مؤشترى اورديدي!
هرچي حاجي گؤفتي، اوشان خؤرديدي!

نۆسخە نيويشتي ايتا دهشي برار
ألان ۽ حكيما ۽ ويزيت پنج هيزار!

ناخؤش-أ حؤكم كؤدي بؤشؤ خون بيگير
چقد بيگير؟! به قدر ۽ شاخ ۽ نفير
ماهي سه بار گوله بنه با خمير
هر رؤز ۽ صؤب گؤفتي بؤخؤر خاكشير

نۆسخە نيويشتي ايتا دهشي برار
ألان ۽ حكيما ۽ ويزيت پنج هيزار!

گنگنه هرگز ندأبي ناخؤش-ه
گؤفتي فرنگي دوا آدمكؤشه
ألان ۽ حكيما-ه نشأ شؤن پيش-ه
تا چي كؤنم گي، تاشيدي تي ريش-ه

نۆسخە نيويشتي ايتا دهشي برار
ألان ۽ حكيما ۽ ويزيت پنج هيزار!

كؤأ بگم من مي ديل ~ مطلب-ه؟
نيشتاوستي ا دؤكتوران ~ گب-ه؟
«مالاريا» نام بنا «لرز ~ تب»-ه!
گنه شيمي خانه پشه واستي نبه!

نؤسخه نيويشتي ايتا دهشي برار
ألان ~ حكيمان ~ ويزيت پنج هيزار!

مي زپسر دؤ رؤز بسر تب كؤنه
نأنم كؤ دؤكتور أن-ا سؤزن زنه
سؤزن ولله آدم-ه چاكؤنه؟
أ مردؤم ~ مرگ-ه خؤدا خؤد نأنه!

نؤسخه نيويشتي ايتا دهشي برار
ألان ~ حكيمان ~ ويزيت پنج هيزار!

اؤ وقت-ئه هيچ جا دواخانه نؤبو
سؤزن و آمپؤل به ميانه نؤبو
مردؤم ~ ره مرگ ~ بهانه نؤبو
أ جور حكيمان ~ نيشانه نؤبو

نؤسخه نيويشتي ايتا دهشي برار
ألان ~ حكيمان ~ ويزيت پنج هيزار!

دؤكتور-ا گم برار مي گوش درد كؤنه
گنه خؤ نتأنم؛ ايتا دئه چاكؤنه
أسا چيسه؟ علاج ~ درد-ا نأنه!
با پك ~ پؤز مردؤم ~ جيب-ه كانه!

خؤدا بيمارزه اؤن-أ اى برار
ألان ~ حكيمان ~ ويزيت پنج هيزار!

أفرشته: «به ياد مرحوم
حاجي رجب حكيمباشي
از قول كسي كه به
دكترهاي طب امروزه
معتقد نيست و طرفداري
از اطباي قديم مي نمايد.»

ایفراط و تفريط

أفراشته: «مادر پیر به روی پوست گوسفند نشسته، در حالی که مشغول کشیدن قلیان است، برنج پاک می‌کند. دختر جوان در طرف دیگر اتاق به روی صندلی پشت میز تحریر نشسته، مشغول خواندن و نوشتن است.»

مأر:

كؤر جوانمرگ بیبی! ایچه بیا أنا بینیشین!
چن تا کلمه گب بزن، دؤنه می امرأ بچ دؤجین!
چنقدر کاغذ سر نقشه کشی، سیا کؤنی؟
چنقدر شی سراجیر های سراجؤر کیتاب خانی؟

دؤختر:

أبجی جان وقت عزیزه؛ من تی مانستان نؤکؤنم
ایچه قلان چاکؤنم، ایچه بانم بچ پاکؤنم
من واسی درس بخانم، صاحب معرفت بیم
بیلانست تی مانستان أنا تمبل نکفم

مأر:

جان زای! بینیکزنی-ئه، رختشؤری-ئه نوا بدانی؟
کله سر پلا بؤسؤجه، تو نواستی اؤسانی؟
خئر باشد، ای وقت من ام می پئر خانه ایسابؤم!
خانه کاران-ه کؤدیم، من همه چی میان دؤبؤم!

دؤختر:

أبجی جان گب نوازئن! جبر کرا حل کؤداندرم
هیندسه مسأله آن-ا کرا عمل کؤداندرم
جان مأر! هاش دؤ اؤدؤ آب-ه گیدی، اؤکسیژنه
تو کی بیچاره نانی خاصیت هیدرؤژن-ه

مأر:

من نغم سواد بده؛ سواد کي خوڤه زای جانئه
سه سه تآ نؤ تآ، سه نؤ تآ بیست~ هفت تآ چي کؤنه؟
مئره جؤغرافي خانئي، مصرف~ جؤغرافي چيسه؟
گي زيمين را شئه! کي باور بؤکؤنه؟ ولله کيسه؟

دؤختر:

درس هأنه، سواد هأنه، آداب~ ايمرؤزي هأنه
پس نقينا مثل دأري تي دؤخترئه درس نخأنه
أن کي پيشرفت نؤکؤنه، من واسي حتما بخانم
تي خاخؤرزا نغامه، بد ق خؤب~ ا بفامانم

مأر:

مي خاخؤرزا-ا بيميرم! چي-ئه مأنه اؤن؟ جواهره!
رچ~ راي~ زندگاني-ئه خؤب دأنه هممه ذره
ماشالا سواد دأره حافيظ-ه پؤشت~ رؤ خانه
زای دؤعا، جادؤ، طيليسم، هرچي بيگي هممه-ا دأنه

دؤختر:

مي سواد او جؤر نيه تا تتره جادؤ بؤکؤنم
مردؤم-ا جمع بؤکؤنم شؤله قلمکار چاکؤنم
تا تي حال بهم خؤره، فؤري کيتاب~ سر کؤني
کؤئن-ه خانه ميان جماکؤني طالع ديني

مأر:

تي پئر-ه من چي بگم بيه؟ ترأ لؤساکؤنه!
تا تره گب بزئم، شب أنه مي کلله-ا کأنه
دؤختر-ا کي گؤبه هأى تار بزئه، رخص بؤکؤنه؟
بيرون شئه رؤ نيگيره؛ مقؤؤ آلاگارسؤن بزئه؟

دوختەر:

رخص و موسیقي-ئه اگر گي، دیلان-ه زنده آكونه
نتانم رو بیگیرم مار! مي ديل-أ خفتانزه
من و دهقاني زناى چي فرق داريم رو بیگیرم؟
روس و ارمني-ئه دينم روبا، حسرت بيم؟

مار:

آخه دوختەر! ديهاتي تيارت نيشته، رخص نوكونه
نيشته قنادي~ شرق قامفت~ بلژيك نيهينه
ديهاتئن، زناك و مردأى، دس و ديل~ پاك داريدي
كس كس-أ برأرخاخووروار همه وقت فاندريدي

دوختەر:

أ گبان به خرج~ من هيچ نيشته، پيشرفت نوكونه
وقتي بيريا بيم، كس مرأ سربسر نئه
ديهاتي شهري چيسه؟ تو فناتيكي ابجي جان!
مثل داري تي دوخترئه بدبخت به خانه ميان؟

مار:

أو او! چي گوته أ كور مرأ؟ به تخت~ سر!
پوست~ بولغار-ه مانه تي رو! جه تته رو أ الحذر!
روزيگار كرأ فوگورده شيمئه سر! حما بوكون!
تي رو-و غسال-ه فادم من! سيابخت~ سرتوگون!

دوختەر:

چيسه مار جان؟ چتره تي اخم-أ مئره تورشاكوني؟
تا دو كلمه گب زئم فوري مئره هارأى زني
من تتره دليل باوردم؛ تو مئره دليل باور
رو مي شين چي عائب داره هأى گي جه تته رو أ الحذر؟

مأر:

باله دئه! مدرسه شاگردی، أجور غلط کوني!
من تي پيش-أ نيگيرم ديني چوقور گبان زني؟
جان~ دؤختر! الأئنه تي کو جور-ه باد دمه
نيويه نزي أ گشت~ گبان-ه تو مئره

دؤختر:

ولله تي عقل-أ بوخوردی جان~ مأر! خودا دانه
نيويه آدم~ عاقيل أ گبان-ه نزنه
خانه داري چيه؟ وا درس بخانم تا تانمه
أگه حرف~ خلق نبه مي چادر-ه اوسانمه

مأر:

بؤشو تي پئر-أ بؤگو خق کؤلا-ه جورتر بنه!
أن ي دؤختر خأه خق چادر-ه أصلا اوسانه!
أ لؤس~ رئکان~ ره تي سرگي هأن دئه لازيمه!
بؤشو؛ بدبختي، سيهرؤزي تي أمراً عازيمه!

دؤختر:

نينيشين زيمين~ سر! ترسم رؤماتيسم ييگيري
تي جان-ه غقوصه نوا را دان؛ ترسم بيميري
مي مانستأن بينيشين ايستؤل~ سر، صندلي سر
دس~ أمراً پلا خقوردن، داره تي جان-ئه ضرر

مأر:

شاليکي-ئه دس نزي؛ گي نانم ميکروپ دارهأ
مراً جارقونالي زئن؛ گي نانم خاک وارها
کلله شقي؛ أمئه دس بزئه پلا-أ نؤخوري
مي دس-ه آباکشتم، باز مئره ايراد أوري

دوختەر:

مورغ ~ فضله-أ نوشوري؛ دسمال ~ أمراً پاكوني
حوض ~ آب سیاواو؛ باز تو اوقن-ه تيميز داني
شيمته جور ماران ~ دس، جاغله ان ~ روزيگار شبه
هرتا خانه تي مانستان ايسايد، خراب به!

مار:

كاشكي من لانتي بزاييم تي عوض سرتوگوني!
مرأ مسخره كوني؟ أي تو به خانه بمانی!
تو مرأ پرکاني؟ أي خودا ترا بپرکانه!
به أ برکت ~ هيزاردانه، تي نسل-أ اوسانه!

پئر انه اوتاق ~ مئن؛ اعتدالي ادمه. مار ان-ه گنه:
بيا ريش چرمته! بيدين أ كور مي خط-ه نخانه!

دوختەر واگرده پئر-ه گنه:

آقاجان! أبجي مرأ جه درس مؤمانعت كونه!

پئر اشان-ه گنه:

تو نوا درسخاني ره دوختەر ~ پيش-أ بيگيري
جان ~ دوختەر، تو هم وا تي أبجي لبله-أ بيگيري
درس تتره لازيمه؛ أمماً خانه داري واجبه
عيفت و شرم و حاهم واسي تي أمراً به
تو زياد جولو دري، تو هم زياد عقب دري!
داد از أ دوچوري! فغان از أ بيخبري!

بۆگۈ واگۈ

برار، اى برار! خلق جا ألأمان!
نا شا پيش دكفتن، نا شا پس ايسان!
اگر تونداتوند را بيشي «بيج» گيدي
اگر آرام آرام بيشي «گيج» گيدي
اي سال پالوان بوم، مي سر باد دؤبو
مي شاخ جواني جؤر-ا گؤل وأبو
مي سؤرخ جؤلان سئب-ه رؤسوا كؤدي
مي چؤشمان جا آهؤ پروا كؤدي
مي را شؤن تؤزنگ-ا خجالت دأني
مي ديم ما-هه گؤفتي وا بيرقن نأني
باز اُم خلق گؤفتيد فلانكس بده
نيشئه كار دؤمبال؛ خؤره بيخؤده

زراعت زمات:

بؤشؤم مشغولأؤم ايتا كار سر
كارأچي بؤيؤم كج تيلمبار سر
مي أرياب ورزا-ه ايشكل زئيم
أن ي آبداني باغ-ه كاول زئيم
شؤيم پرجين ره أجار گيفتيمي
برنج بار ره چارودار گيفتيمي
رؤخان كؤل-ا توت دار كاشتيمي
پيله تؤسه داران-ه نؤب تاشتيمي
سرأچين بار-ه فؤرؤختيم مئره
مي چؤخا جر أمؤبي، دؤختيم مئره
چاهار سال تؤمام خؤرد خاب ناشتيمي
ز بس كار كؤديم هيچ دئه تاب ناشتيمي
باز اُم خلق گب از مي سر كم نؤيؤ
مي أ قلب سر اييچه مرهم نؤيؤ

چي و آستي كۆدن؟ گب كي قۇللۇق نارە
پيچا زاش هيچ جا كي فۇندۇق نارە

فقرو درويشي زمات:

بۆگۈفتم خۇبە ايپچه درويش بيم
ايزنه صاحب ھاىكل و ريش بيم
پاتاوه دبستم دكفتم به را
بۆشۇم ايصفهان، پير ډۇلتسرا
تبرزين و كيشكول و قلنان بيهئم
ايتا جۇزدان څوراسان بيهئم
خۇلاصه بۆبۇم فرقه څاكسار
زئيم پرسه بازار څوشه كنار
هميشه دئه مي چنتا-هه پۇل دۆبۇ
تي ديل هرچي خاستي، مي كيشكول دۆبۇ
فقير بۆم؛ ولي پادشاهي كۆديم
اگرچي به ظاهر گدائي كۆديم
جناب څنقيب څوكمراني كۆدي
زئي، گيفتي، كفتيرپرائي كۆدي
حشيش، دۇغ څوحدت، سرانجام نۆبۇ
تي جانگي جه اۆن بئتر اام نۆبۇ
باز ام ان اۆن-ا گۇفتي غول-ا بيدين!
ان ي پاي څتا زانو چول-ا بيدين!

داشبازي زمات:

بۆگۈفتم خۇبە بعد از اين داش بيم
تقلا كۆنم، بلكي فراش بيم
ايتا چاقۆي څكار څزنجان بيهئم
ايتا پستك و شال څكرمان بيهئم
اي جۆفت كفش دأشتيم، دهن دۆلچه بۇ
ان ي پنجه گبري بۇ، بي گۆلچه بۇ

بنام دؤگمه ايلمک مي أرخالؤق-ه
 وانام مانگوله مي سرّ باشلؤق-ه
 جه مئه داد شکمدار زنای وأرگأدي
 سييلان-ه دلاک فئر درگأدي
 مي پيش قممه-نا گابگا آب دأيم
 مي زنجير-ه هر رؤز دوق بار تاب دأيم
 ايتا حرفّ وأستي ايتا خون كؤديم
 محله زأك و زؤك-أ ممنون كؤديم
 ايتا نخ سييل-ه فادأيم گيرؤ
 همان هون سند بؤ، نرئيم نارؤ
 چي ايقبال، عجب رؤزيگار دأشتممي
 ستؤرسات مؤرتب، وقار دأشتممي
 بزئه عاقبيت داشگيري ور دكفت
 أمئه نازنين فيرني-ه آب جكفت

در فيكرّ كار و صنعت:
 بؤگؤفتم نوالش بيم بيجهت
 بشم كسبّ ره، كسبّ پؤرمنفعت
 كؤ كار-ه بيافم كي بيپؤل بيه؟
 خؤپؤسته نيه، مستّ بؤلبؤل بيه؟
 وكالت، طبابت، نيئه بي جواز
 قضاوت مؤهيممه؛ مي پا ره دراز
 بيم شاعر، هر كس ديني شاعره
 مئره شئر گؤفتن نأه هيذره
 ايداره بشم، پارتي و پؤل خأه
 به كسمائي قؤل: چاهّ ره دؤل خأه (۱)
 معلم بيم، گرچي مؤشكيل نيه
 ولي كارّ ديلخايّ مي ديل نيه
 بشم درس بخأنم، حواس نارمه
 پيرأبم، مخاريج، ليباس نارمه

جه عطار و بقال و سبزیفروش
 بیگیر تا به بازارمچّ چان بۆدۆش
 اگر پۆل نبه، هیشکی حاجی نییته
 هیزار سال دئه سنگر، شاقاجی نییته
 دواتگر بیم، قسچی کار-أ نأنم
 چلنگر بیم، هیچ آچار-أ نأنم
 بیم بننا، آجۆر می مغز-أ خۆره
 بیم قالیباف، نقشه زحمت دأره
 بیم نالبند، أسبان-ه ترسمه
 أن ی جۆفتک و دندان-ه ترسمه
 بشم زرگری، تیزّ آب-أ نأنم
 بشم خااطی، پارچه خاب-أ نأنم
 بیم مالا، سوککانداری مۆشکیله
 پۆتیندۆج بیم، پیشکاری مۆشکیله
 اگر سنگکی نانّ شاطۆر بیم
 مره لازیمه خلی پۆرزۆر بیم
 بشم میسگری، وا بترکه می سر
 بیم مۆرده شۆر، ألحذر ألحذر!
 بشم دلاکی، می دس-أ تنغ خۆره
 بیم واکسی، می ریش-أ آب نأوره
 ساعتساز بیم، فنتۆل-ه بد زنم
 جۆرابیاف بیم، بۆز و پنجه-أ نأنم
 حۆرۆفچین بیم، سخته ایشپۆنیانی
 سوّفالچین بیم، نخ کۆنم سرمایی
 تره دردسر کم بدم آی برار!
 بیافتم ایتا کارّ با ایفتخار
 نأ شیشپیر خأه، نأ تبرزین خأه
 ایژنه صۆحبتّ چرب و شیرین خأه
 عجب کارّ کم زحمت و عالیه!
 کۆ کاره؟ دانئی؟ شوغلّ دلاییه!

دلالي:

ايتا حۆجره-به ميز و تيلفون بناّم
قلم روسي، ايستامپ و خوشكۆن بناّم
بكاندم آقا ميرزا حكاك و
ايتا مۆهر، ايتا نالبكي انقدر
مظنه، بيچك، چاپ بژم سرپسر
أ كار نأ غرامت دأره، نأ ضرر!
بوگؤفتيد: «چي دلالي؟»، گؤفتيم: «همه!»
دكفته تاجيرخانه-به هممه!
برات، خوشكبار، جنس سر كفتيمي
هاتؤ «پيش بأمؤ، خوش بأمؤ» گؤفتيمي
به سروقت تاجير شؤيم جؤمعأشب
مي دلالي وأستي، به عآن ميرغضب
نأ فراد زؤيم، نأ كؤديم قيل قال
برأر جان! به قوربان كسب حلال!
أگر عأبه دلالي، تاجير كؤنه
خؤ ميلليت چرخ-أ پنچر كؤنه
همش أوره جنس مال فرنگ
پؤل-ه پس دهه شيك و پيك و زرنگ
نيگئه جمايد، بي سر و بي صدا
ماشين بأوريد، بركتش با خؤدا
گدا و گؤرؤسنه اينئه كم به
أ توفان بدبختي شبنم بيه
هاتؤ آن اؤن-أ فاندره، اؤن آن-أ
دأنيذ «اقتصاد ايقتصاد» گؤفتن-أ!
شب و رؤز، بيوقت و وقت كار كؤنيذ
أساس چؤن نأره كار، ور ايشكنيد
او مردأى، پؤل-ه گيل جير جا دهه
خؤرأ، خؤ زن و زأك-أ، ويشتا نهه

ايوار فاندري بي وصيت بوشۇ
أرا اون بوشۇ، بولته بىرون بامۇ!
دوراقاچ بوشۇم؛ باز بام حرف سر
كي وا بيشتاوه؟ كيسه صاحيينظر؟
اي روز نيشته بوم تاك و تنها دوكان
بيدئم من ايتا شيك مشتي جوان
فوكول، دستكش، گنتر، سيويليزه
دورۇغگو سكه! مي ديل-ه شنگ بزئه!
دو هفته نويۇسته كراوات بزئم
خلاف آدب، ابرو-أ مات بزئم
مي شلوار اوتتي، پنيير خاج كودي
مي عانك، خيابان-ه تاراج كودي
عصاي بلاخور سفارش بدام
چپ سينه ورجا ايتا گول بنام
ايتا پورتفوى مرداك دس بيدئم
هقو روز-أ ايتا كيف دستي بيهئم
سينما بوشۇم، سبزه ميدان بوشۇم
ايزئه مردوم ورجا مهمان بوشۇم
مئرە ناد بىگيفتم ها گوشه كنار
ايزئه «بونسوار»؛ ايپچه «اورئوار»
مرا گوفتيدي سوت بز، سوت زئيم
به سال و به ما وافقر-ه فوت زئيم
خيابان و كوچه، اوشان-ه دئيم
داني من كوشان-ه گم؟ چوشمك زئيم!
ريفئقان مي شين سورخ آب خورديدي
أواخير مئرە ايپچه اورديدي
مرا گوفتيدي تو فناتيک نوبو!
بوخور جان من! ضيد بيكنيك نوبو!
أمي دوستان بكدیل و بکنفس
گيلاسان-ه چك چك زئيد كس به كس

شراب أم بۆخۆردم أ آخريسي
 بۆشۆم پای ~ آس، هف دسي نۆه دسي
 خيابان ~ ورجا قومارخانه ه
 هاسأ دئم نئم من اون ي نام چيه
 بۆشۆم «مؤسكؤا ايسكي» بيلسار بؤئم
 بياختم، هيزار دفأ نام داد بؤئم
 بۆگؤفتم كي مين بعد آسۆدهم
 ألآن بتراؤؤم، دئه من اون نيم
 بيدئم باز گيدي نارؤ بيمصرفه!
 او انا م كي صابؤن بؤ؛ ألآن كفه!
 أشان ي اورو شواره مي گوش بأمؤ
 مرأ غظأ گيفته، مي خون جؤش بأمؤ
 بۆگؤفتم على الله كي مردن خؤبه
 آدم وا بيميره تا راحت بيه!

اينتچار:

ايتا لؤله ترناك ~ زرین بيهئم
 بۆخۆردم بکفتم چک ~ پر بؤئم
 مي جاغله ان ~ مار های خو جان-ه بؤئه
 شؤلؤغ درگاده، خو دهان-ه بؤئه
 پؤرابؤ أمئه خانه-ه مرد و زن
 فؤتورکان فؤتورکان و دؤسكؤل بزن
 أسأ نيمه جانم، ولي ايشتاوم
 أ مخلؤق ~ حرف-أ أمئه هئره دم

مۆرده پرستي:

ايتا گؤفتي بيچاره ناکام بۆشؤ
 ايتا گؤفتي أفسؤس، ان ي نام بۆشؤ
 ايتا گؤفتي اون غرق ~ رحمت بيه
 ايتا گؤفتي حائفه نؤغان کت بيه

ايتا گوڦتي بدبخت آزاده بو
 ايتا گوڦتي جنت مڪان ساده بو
 تعجبوب نؤكون! خلق، خرس-أ مانه
 نفس تا زني، هيچ تي قدر-أ نانه
 همين كي بمردي تتره غش كونه
 تي قبر-ه موشببک مؤنققش كونه
 بدان پس أسأ، تا به دونا دري
 جه قلب~ پؤل~ سڪكه جا بد تري
 تي جان تا كي ساغه، تي سر زندهه
 وانپرسه هيچكس فلانكس كيه
 ها ماين «وارطاني» دؤكنؤر بأمؤ
 مرأ چا كؤده، مي نفس جور بأمؤ

***

آجامي (۲) بوگوڦته أچؤر شرح~ حال
 فوه دؤشمن~ فرق-ه سنگ و سؤفال!
 أ منظومه-أ نادىگار من بنام
 كيم؟ راد بازقلعه اي، والسلام

۱. حؤسن كسمبائي (جنگل~ جؤميش~ شاعير و ميزاى~ همزم) أ شتر-ه ايشاره گوداندره:

بوشتؤ او ريش-أ بوگو كار كي بي پؤل توبؤخه

آب-أ جه چاه اوسادن بي دؤخالي دؤل توبؤخه

مردومان مرأ گوبيدي تو ميزا أمرأ چي كؤني؟

بوگو او أحمقان-أ بري كي بي غؤل توبؤخه... (پانده/فخرابي)

۲. آجامي ايته معلم بو گه رشت~ ايتدائي مدرسهأن~ مئن درس دانى. آجامي خو جا ايته شرح~ حال بينويشته و رشت~ ايته روزنامهأن~

مئن چاپازنه. أفرشته نم او شرح~ حال-ه ويگيته شتر چا كؤده و آن~ نام-ه بنا بوگو واگو. (فخرابي)

اؤلاد خلف

پور زماته گيليكې شئر نوگؤفتم جاغله ان
دارمه خجالتي از گؤل رؤي همه تان
نباذا بيگيد فلانكس بزه نا به تمبلي
بوخؤدا تمبلي صؤحبت نيه، جان مي «جلي» (۱)
تا گؤل دسته چلنگر بانه بيرون از كار
تا گؤلچاله درم كار ميان جان برار
پؤست كاغذ اوره، دست كم هر روز بيس تا
تيلگراف ام دو سه تا؛ مۆخاييره گاهي ايتا
از انا تا به خؤمام دؤوم شم تيليفؤنخانه
چيه آقا؟ - كسر دارم چلنگر ايتا دانه!
سر صؤب تا به غؤرؤب غرقه مي وقت و اؤقات
سر شؤلؤغ، كار زياد، ميثل گداي ايلات
ايتا دس سكرني چؤب و ايتا دس فيكر شكم
هم واسي شئر چاكونم، هم واسي بي سك فؤرانم
ضيمن اينكه دارمه عشق تؤمام ايران
غش كونم گيلان ره؛ خاصه مي رشت جاغله ان
جاغله بؤم، شئر چاكونديم، گيلان مره پرواز ادا
پرادا، پرواز ادا، خو جان-ه ايران-ه فادا
از ا سن شئر مي شين راج بازار بؤؤ
تا هاسا كي هاسانه شاعيري مي كار بؤؤ
رشت، آزادي دروازه و فرهنگپرست
قلم شاعيري-ه له لؤطف بفرماسته مي دست
سربؤلندم جان گيلان، ايسم اؤلاد خلف
تا هاسا باشرفانه بؤشؤمه رو به هدف
نؤفؤرؤختم مرا، حتى به وكالت جاغله ان
نؤكؤدم مي شرف-ه دؤشمن آلت جاغله ان
سنگ آسپا انه به مي سرا شهر دورون
نشمه نك وجب از مي صف و سنگر بيرون

شاعير ~ مردوم ~ زحمتکش ~ ايرانم آدأش
 دؤشمن ~ خوني ~ آرياب و بك و خانم آدأش
 او زماني كي معلم بومه رشت، سؤماسرا
 بؤز ريش كؤن واسيني نه دؤبو ئو في الايشكورا! (۲)
 پدر آندر پدر آجداد مي شين بيد مؤللا
 نك شي شين أم خود ~ من كيتاب بخاندم ولله:
 «نحن في مدرسة الصدر يقال و اقول
 نصرف العمر بصرف و بفقه و اصول
 قد اخذنا بعصاء و دوات و كتاب
 و من الغيظ ضربنا برؤوس الطلاب
 فضلنا مشتهر عند صغير و كبير
 مالنا مثلك في الوجه نقاب التزوير»
 خود ~ من هم دانمه شك ~ ميان ~ دو شك-أ
 أمما بؤر عشق نارم آقا مانستان دؤشك-أ!
 بؤشو آ ريش-أ بؤگو غرق ~ گؤنا تا گؤشلاق!
 أى شيرين خريزه دؤز! كفتال ~ شال و زن طلاق!
 تو بؤشو مؤرغ ~ بهشتي، تي سقنقور-ه بؤخؤر!
 بعد از اون فچان فچان تي مغز ~ عقصقور-ه بؤخؤر!
 را دكف پاتؤك پاتؤك، فچم فچم، پابؤزگيرنه
 مدرسه دؤخترانه شكار بؤكؤن تي سينه ره!
 تي توك-أ بيس بيس بيس بيركان از مخرج ~ ناف!
 رينا آتنا في الدنيا ملك اوقاف!
 «و زؤجنا»-ه بخان مردوم ~ دؤختر خاخؤر-أ
 سرآدن كؤچه دؤرؤن با دو تا جاعله أمراً
 بؤشو رنه ايشكوري! بچر تي لافندفارس-أ!
 اون كي تي اؤسسا بؤ از ترس جيگيفته نفس-أ!

۱. منظور «ابوتراب جلي» ايسه گه آفراشته ريفتق و همكار بؤ چلنگر مئن. (به آدين)

۲. «سيد اشكوري» (صدرابي ايشكوري)-نه گؤتندره كي ايتنه مؤللا بؤ رشت مئن. (به آدين)

گیلیکی بهاریه

بنفشه گۆل تازه واشكۆفته رۆخان ˘ کنار-ه
سیفید ˘ رخت پیری زنه هرتا خالۆدار-ه
شۆرم کرا لته زئنده جنگل و بیجار-ه

دار و دیوار گواهی دهه موسم ˘ بهاره
ویریز برار؛ ای برار ویریز، هاسا ˘ وقت ˘ کاره

سۆرخ ˘ گۆل هاندم هۆندمه واکۆنه خو غۆنچه-ا
سانه بان ایگاداندره آزاددار ˘ رچه-ا
خۆرۆسخانه؛ دیرک و بشتاو بۆلبۆلان ˘ چا چا

دار و دیوار گواهی دهه موسم ˘ بهاره
ویریز برار؛ ای برار ویریز، هاسا ˘ وقت ˘ کاره

کۆکۆتییی شکات داره از دست ˘ زمستان
آهو را شوون تماشابه شیبه به مستان
بۆلبۆل بامو، جا گیفتاندره گوشه گۆلستان

دار و دیوار گواهی دهه موسم ˘ بهاره
ویریز برار؛ ای برار ویریز، هاسا ˘ وقت ˘ کاره

رۆخان ˘ آب غلظه واغلظه سنگان-ه خۆره جیر
چشم انداز برق برق زنه جۆفت ˘ تیج ˘ شمشیر
خۆ سر-ه پیش دگاده ..... (۱)

دار و دیوار گواهی دهه موسم ˘ بهاره
ویریز برار؛ ای برار ویریز، هاسا ˘ وقت ˘ کاره

گيلان نيه؛ ايران همه جا، چي-ئه مأنه؟ بهشته
ويريز و اوجين؛ اشرفي فوجه ها در دشت-ه
أممأ برأ، بيزحمت نبئه؛ خمأكون تي پوشت-ه

دار و ديوار گواهي دهه موسم بهاره
ويريز برأ؛ أی برأ ويريز، هأسأ وقت كاره

اوسأ گوفتي امنیت ناريم، پيله تر ناريمي
اوسأ گوفتي خبر ناريمي، باخير ناريمي
هأسأ چي گي؟ هأسأ دئم مگر زور و زر ناريمي؟

دار و ديوار گواهي دهه موسم بهاره
ويريز برأ؛ أی برأ ويريز، هأسأ وقت كاره

چؤم-أ واكون پؤتور-ه بيدين، دئه نيگير بهانه
تاك تنها شصت تا حق مانستان-ه بره بخانه
جكش كونه جه ارأ اورأ، فيكر زمستانه

دار و ديوار گواهي دهه موسم بهاره
ويريز برأ؛ أی برأ ويريز، هأسأ وقت كاره

أن أم بدان؛ تنها تنهائي، ترقي خياله
كاميش أكر كي پوشت به پوشت نده، محاله
اي نخ اي نخ وقتي ببافتي مؤحكم جواله

دار و ديوار گواهي دهه موسم بهاره
ويريز برأ؛ أی برأ ويريز، هأسأ وقت كاره

v6rg.com

١٠٢

v6rg.com

۱۰۴

هۆججده گب (مؤخره به فارسی)

در سومین جلد از دوره پنج جلدی «گیلکی شتر» بد ندیدیم که کلامی هم به فارسی بنویسیم چرا که هم محمدعلی افراشته روشنفکر و شاعر و نویسنده‌ای بود که در تمام ایران با تمام زبانهایش محبوب و شناخته شده است و هم اینکه از این فرصت بهره برده و گزارشی به مخاطب ناآشنا به زبان گیلکی اما علاقمند به ادبیات گیلکی داده باشیم. همانطور که در ابتدای کتاب به نقل از محمود پاینده لنگرودی آمده، تاثیر عمیق و راهگشای افراشته روی روزنامه‌نگاران و شاعران این سرزمین (به ویژه شیون فومنی و محمدولی مظفری) انکارنشدنی است.

مجموعه‌ای که می‌خوانید تا این لحظه کاملترین مجموعه از اشعار گیلکی افراشته است که تلاش کردیم بدون سانسور و حذف تقدیم کنیم و از این جهت این کتاب علاوه بر هدف اصلی و اولیه اش می‌تواند برای پژوهشگران هم منبع درخوری باشد.

اما هدف اصلی و اولیه انتشار این کتاب و در کل این مجموعه پنج جلدی، تدارک منابعی مناسب آموزش زبان و ادبیات گیلکی در سطح متوسطه (یعنی یک پله بالاتر از سطح آموزش خواندن و نوشتن و گفتگو به گیلکی) بوده که امیدواریم روزی مورد استفاده آموزگاران زبان و ادبیات گیلکی قرار گیرد.

چارچوب تلاشهای ما برای تدارک امکانات آموزش خواندن و نوشتن و گفتگو به زبان گیلکی سه وجه عمده داشته و دارد که مسیر کلی تلاشهای چند سال اخیر را باید در این سه وجه دید: شکستن طلسم صد ساله تشمت و آشفستگی در خط گیلکی و طرح **شبه‌نامه مدرنی برای خط گیلکی** (۱) که بالاخره برای اولین بار موفق به کسب توافق و همگرایی جمعیت زیادی از تولیدکنندگان محتوای گیلکی (به‌ویژه نسل نوجو) شده و امکانات فنی کیبرد برای تایپ در فضای مجازی را هم شامل می‌شود، **وجه اول** این تلاش است که خوشبختانه طی سالهای اخیر تکامل و گسترش یافته و همین تکامل و گسترش خط گیلکی حتی باعث شده جریانه‌ها و اشخاص دیگری که در تمام این سالها خیلی کاری به کار خط و ویرایش متن گیلکی نداشته و تجربه‌ای هم در ویراستاری گیلکی و تولید متن گیلکی نداشته‌اند، حال موقعیت و جایگاه نمادین خود را در این استقبال نسل نو به خط مدرن گیلکی در خطر دیده و ناگهان به تکاپوی سر هم کردن آیینهای نگارش جایگزینی افتند و انواع تلاشهای دانشگاهی و غیردانشگاهی و گاه با کمک گرفتن از نامه‌های سرشناس (سلبریتی) نامربوط به خط و زبان گیلکی و نیز گاه با کمک و همکاری

نهادهای دولتی به راه افتاد و منتشر هم شد که نتایج اغلب مبتدل و شکست خورده بود و حتی منجر به اختلاف و دعوا میان گیلان‌شناسان و دانشگاهیان و سلبریتی‌ها بر سر تقسیم غنائم هم شد؛ این ماجراها شاید درسی باشد برای نسل جوان که بین حرف و عمل بزرگان تمایز قائل شده و به این نکته توجه کنند که متاسفانه در فضای دانشگاهی و فضای گیلان‌شناسی اولویت برای اساتید پر کردن رزومه‌ها و درج نام‌ها و کسب عناوین و بودجه‌هاست و ریشه بسیاری از اختلافات، اشتباه‌ها، نشر انبوهی مقاله و کتاب بی‌فایده و تلاش برای انکار کارهای جدی بیرون از این دو فضای رسمی، همین موضوع ساده است که به جان «آکادمی» و «پژوهش» افتاده است.

این خط مدرن گیلکی که در این کتاب و این مجموعه هم استفاده شده، نه طرحی کاملاً نو بلکه در مسیر پیشنهادات و تجربیات قدیمی‌تر در نگارش و ویرایش گیلکی بوده و به همین دلیل بسیاری از ویژگیهای آن نه ابداعی بلکه ارتقا یافته میراث گذشته است. میراثی که بخشی از آن هنوز هم توسط همین اساتید گیلان‌شناسی و دانشگاهی انکار می‌شود؛ همانطور که وجود و گسترش و کاربردی بودن این خط نادیده گرفته می‌شود.

شاید برای نسل نو جالب باشد که بدانند همانطور که این خط توسط اساتید گیلان‌شناس انکار می‌شود و اساساً شیوه‌نامه آن را نه خوانده و نه دریافته‌اند (و صرفاً فهمیده‌اند که اوضاع چنان شده که باید هرچه زودتر یک شیوه نگارش جایگزین معرفی کنند تا از قافله عقب نمانند)، کشف موارد متعدد از منابع مکتوب گیلکی قدیمی‌تر از قرن هشتم ه.ق هم دست کم تا لحظه انتشار این کتاب از سوی همین گیلان‌شناسان انکار می‌شود. (۲)

دلایل این انکار بر ما معلوم نیست اما با توجه به وضعیت فرهنگی جامعه و آنچه پیرامون فضای گیلان‌شناسی گفته شد، می‌توان حدس زد که جوان بودن تیم راه‌انداز خط مدرن گیلکی موجود و اینکه هیچ یک متعلق به مرکز استان نبوده و مدرک دانشگاهی مرتبط با زبان و زبان‌شناسی نداشته و راهی به مناسبات نشر و دانشگاه و بودجه و آموزش و پرورش و ارشاد و رسانه‌های رسمی نداشته‌اند، می‌تواند دلایل ذهنی کافی برای این انکار و ستیز با خط گیلکی و کوشندگان جوان آن فراهم کرده باشد. نگارنده به ویژه این حرف را از روی تجربیات این سالها مدعی می‌شود که صرفاً سه نمونه از این تجربیات را با خواننده این کتاب در میان می‌گذارد.

چند سال پیش جمعی از افراد گیلان‌شناس و دانشگاهی از نگارنده دعوت کردند تا در جمعی عضو شوم که قرار بود به عموم فراخوان دهند که شیوه‌های نگارش پیشنهادی خود را به این جمع برای داوری ارائه کنند. از بین این جمع هیچ کدام تجربه‌ای در ویرایش متن گیلکی نداشتند و چند نفر اساساً زبان گیلکی و نوشتن و خواندن آن را بلد نبودند! در جلسه اول به احترام جمع شرکت کردم و دلایلم را برای انصراف از عضویت در چنین جمعی گفتم از جمله اینکه خودم به همراه دوستانم سالهاست که شیوه‌نامه‌ای برای نگارش گیلکی منتشر کرده‌ایم و از قضا با استقبال هم روبرو شده و درست نیست که حال در مقام داور قرار بگیرم و از طرفی ارائه شیوه‌نامه برای نگارش اینطور نیست که فراخوان دهیم و

بعد افرادی بنشینند و شیوه‌نامه بسازند و برای شما بفرستند که اگر چنین افرادی بودند تاکنون می‌بایست این شیوه‌نامه‌ها را منتشر کرده و به کار می‌بستند تا در آزمون عملی محک خورده باشند. پاسخ دوستان دانشگاهی به نگارنده از کاری که می‌کردند عجیبتر بود: «اگر شیوه‌نامه‌ای منتشر کرده‌ای بیاور که ما هم ببینیم.» و این یعنی بی‌خبری مطلق این دوستان از فضای نوشتن و ویرایش در زبان گیلکی فراتر از تصوراتم بود. پس با احترام از این جمع خداحافظی کردم و شیوه‌نامه خط گیلکی را جهت اطلاع خدمت این عزیزان استاد و دکتر تقدیم کردم؛ باری، آن جمع چند ماه بعد یک شیوه‌نامه بی‌ربط به تمام تجربیات و کارهای پیش از خود منتشر کردند که در همان چهل و هشت ساعت اولیه پس از انتشار با مشاجره و اختلاف شدید منتشرکنندگان بر سر تقسیم غنائم و انداختن مسئولیت اشتباه‌های فاحش شیوه‌نامه به گردن یکدیگر به خاطرهای مکرر پیوست. منتشرکنندگان آن شیوه‌نامه در فهرست اسامی روی جلد از آوردن نام خواننده سلبریتی هم دریغ نکردند البته با حفظ سلسله مراتب و پس از آوردن نام دکتر مهندس‌ها!

به عنوان نمونه‌ای دیگر، چند سال پیش دوستانی با هدف گسترش خط گیلکی با چند رسانه پربازدید مشورت کردند تا متن گیلکی و با خط گیلکی منتشر کنند و یک اتفاق خوب در حال افتادن بود که از طریق یکی از همان دوستان باخیر شدیم که یکی از کنشگران زبان گیلکی که در ظاهر و جلو دوربین دائم از خطر مرگ این زبان می‌نالند و تولید انواع آثار بی‌مایه هنری و هم‌نشینی با مدیر و مسئول دولتی را با هدف «تلاش برای زنده ماندن زبان گیلکی» توجیه می‌کند، تاب و تحمل دیدن متن گیلکی با این خط گیلکی را نداشته و با ادمین یکی از این رسانه‌ها تماس گرفته و تمام تلاش خودش را کرده تا ایشان را از استفاده از این خط منصرف کند. درواقع برای این استاد عزیز، دیگ گیلکی اگر برای ایشان نجوشد همان بهتر که منقرض شده و سر سگ در آن بجوشد.

و نمونه سوم هم یک صفحه خیلی معروف و پربازدید است که در اینستاگرام و تلگرام تا همین امروز با کلی حوصله و پیگیری، متنهای گیلکی تایپ و ویرایش شده با این خط گیلکی را برداشته و پس از حذف علائم ویژه این خط (مثلا حرف ق) آنها را در صفحات خود بازنشر یا در واقع Paste می‌کند و این روش غیردوستانه هیچ شباهتی به اسم کودکانه و شاخه گلی که لوگو آن رسانه تقدیم مخاطب می‌کند ندارد.

به طور کلی این جزم‌اندیشی و این میل مفرط به کسب جایگاه نمادین در فضای فرهنگی چیز تازه‌ای نیست و همانطور که توضیح داده شد در مورد عجیب و غریب انکار چندساله وجود منابع کهن متن گیلکی خود را نشان داده است و همین جزم‌اندیشی یکی از موانع مهم پیش پای روشنفکران گیلان‌شناس (چه دانشگاهی و چه غیردانشگاهی) برای پیش بردن فرایند تجدد در خط و زبان گیلکی است. چرا که نباید فراموش کنیم که در مورد مجموعه کنشگران گیلان‌شناسی و مؤسسات و انتشارات تکمیل‌کننده آن، از نظر مالی و از نظر انسانی ما عمدتاً با جریانهای فکری‌ای طرفیم که نه هنوز از تعلق و نوستالژی دوران سپری‌شده ارباب‌رعیتی گسست کامل کرده‌اند و نه مرز روشنی با سیاستهای مدیریت

فرهنگی دولتی و بودجه‌های مالی آنان دارند و نه در مقابل گفتمان رو به گسترش پان‌ایرانیستی و ایران‌شهری (که با میهن‌دوستی و ایران‌دوستی تفاوت و تضاد جدی و عمیق دارد) حرف نویی برای گفتن دارند. در نتیجه آنچه برای این عزیزان می‌ماند همین «یک عمر تلاش فرهنگی» و «استفاده از امکانات مالی» و «بهبود رزومه» است که روز به روز اینان را محافظه‌کارتر، آشفته‌اندیش‌تر و دشمن‌تر با ابتکارات و تحولات سالهای اخیر در آموزش و پژوهش زبان و ادبیات گیلکی می‌سازد. پیش‌بینی نگارنده این است که به‌ویژه با تحولات اخیر در هوش مصنوعی و اینترنت فاصله این اساتید با جامعه و نسل جوان و «زبان گیلکی واقعا موجود» در جامعه از این نیز بیشتر خواهد شد به ویژه که سنت فکری گیلان‌شناسی ذهن این اساتید را به تقدم ایده و ذهن نسبت به عمل و واقعیت مادی خو داده است و شاید به همین دلیل به جای گذاشتن آجری بر آجرهای چیده شده در گذشته، تمایل به اختراع دوباره و چندباره چرخ و چیدن آجرهای مخصوص خود دارند.

اما نسل بالنده و نوگرای علاقمند به زبان و ادبیات گیلکی، هم‌آنان که محمولی مظفری «گیل‌لو» خطابشان کرده، مدت‌هاست که مسیری نو و متکثر باز کرده و سدها و صفها را به کمک تحولات انفورماتیکی شکسته و دست جاسنگین‌ها و اساتید دارای مدرک دانشگاهی معتبر را در پوست گردو نهاده است. امروزه صدها منبع در حال تولید محتوای مفید گیلکی با این خط هستند و این خط هم در مسیر تکامل و رفع اشکال خود مسیری پرماجرا را طی کرده است. کیبرد گیلکی اکنون در گوشی‌های اندروید حتی مورد استفاده کسانی قرار می‌گیرد که این خط را قبول ندارند.

حال آنکه اساتید گیلان‌شناس دانشگاهی و غیردانشگاهی هنوز در اولین قدم این مسیر یعنی درک تفاوت میان یک الفبای آوانگار برای کاربرد علمی (که خوشبختانه یک بار اختراع شده و تمام زبانهای جهان می‌توانند از آن استفاده کنند) و یک شیوه نگارش کاربردی که باید به درد افرادی بخورد که قرار است پیامک به گیلکی بنویسند یا روی تابلو مغازه خود چیزی به گیلکی نصب کنند درمانده‌اند. ناتوانی در درک چنین امر بدیهی‌ای ریشه در همان میل به پژوهش پیرامون موجودی مرده یا در شرف مردن دارد که قرار است به بهترین و دقیقترین شکل ثبت شده و در ویتترین یا موزه قرار گیرد تا آب و نان و مقامی برای پژوهشگران و آه دریغی برای بینندگان به بار آورد و نامش گیلان‌شناسی است؛ در نتیجه به کاربرد روزمره و امروزی این زبان در بین مردم و برای امور پیش پا افتاده زیستی بی‌توجه است. نگارنده بیشتر در نقد وضعیت شعر و ترجمه شعر گیلکی بدان پرداخته است. (۳)

ما نیز اینجا به صدای بلند اعلام می‌کنیم که این انتهای راه نیست و ما گیلکی‌زبانان در بسیاری چیزها ناچار به آزمودن راه‌های نرفته و تحول و حرکت و تجدیدیم تا در خود نمانده و زوال نیایم. خط نیز یک ابزار است و باید به دور از جرم‌اندیشی به این ابزار نگاه کرد. اما دو وجه دیگر مسیر تلاشهای ما چه؟ وجه دوم، تدارک یک فرهنگ لغت آنلاین جامع و کاربردی است که انجام آن به زمان و نیرو و پول نیاز دارد و اگر عمری بود آن را به

انجام خواهیم رساند و وجه دیگر تدارک لوازم آموزش از جمله منابع آموزشی در سطح ابتدایی و پیشرفته و نیز تدارک شیوه‌نامه‌هایی برای آموزش آموزگاران است جوری که امر آموزش زبان گیلکی در کنار فارسی (که زبان رسمی کشورمان است) و با توجه به رنگارنگی گویشهای مختلف زبان گیلکی ممکن شود که همین مجموعه پنج جلدی پیش رو بخشی از این تدارک است.

در این زمینه هم دوباره می‌بینیم اساتید و پژوهشگران گران‌سنگ، به جای اینکه طی این سالیان یک یا چند عنوان کتاب آموزش زبان گیلکی با روش مطلوب و مورد قبول خود بیرون داده باشند و ما اکنون چند مدل کتاب با روشهای مختلف آموزش گیلکی داشته باشیم تا آموزگار و زبان‌آموز بتوانند بهترین را برگزینند (همانند آنچه همین حالا در بازار نشر کتابهای آموزش انگلیسی داریم و مؤسسات آموزشی و مدرسان بر اساس تجربه و شرایط شیوه و منبع آموزش معرفی می‌کنند)، همگی در رقابتند تا کدامیک زودتر و بهتر با نهادهای دولتی به توافق برسند یا انتخاب شوند برای سر و سامان دادن به آموزش زبان گیلکی! و لابد زحمت نگارش کتابهای آموزشی هم به گردن نهادهای مذکور خواهد افتاد تا بعد این مسئولیت را علاوه‌بودجه لازم به استاد برنده در این مسابقه سازش و نزدیکی محول کنند.

بنابراین تکلیف نسل کهن ما و جوانان پیرو اینان روشن است. اینها به جای یک خط کاربردی در جستجوی خطی آوانگار هستند که به درد کتابهای گیلان‌شناسانه‌شان بخورد نه به درد مردم کوچ و بازار و زبان‌آموزان معمولی و این هم بسیار برایشان مهم است که هر قدمی که برداشته می‌شود آیا از مرکز و مورد تایید پیشکسوتان و دولت و دانشگاهش هست یا نه؛ بی‌توجه به تحولات جهانی عمیقی که پیرامون امر آموزش و زبان‌آموزی در جریان بوده و مفهوم آموزش و زبان‌آموزی و چندزبانی بودن را دگرگون کرده است.

این توضیحات برای خواننده گرامی لازم است تا بداند که فضای فرهنگی زبان گیلکی فضایی توپر و یکدست نیست و همه در پی یک چیز نیستند و منافع و علائق و اهداف و روشهای مختلف و گاه متضاد در این میانه به‌کارند.

نگارنده وظیفه خود می‌داند که دست دوستانی را به گرمی بفشارد که در این وضعیت که هر کس دل‌واپس‌ان و نام‌خویش‌است و فهرستهای اسامی در رقابت بی‌رحمانه با هم‌اند، بی‌طمع مالی و بی‌حرص نام، در سکوت و با سری به زیر و گردنی نازک از فروتنی، توان و هنر خویش را خرج این مسیر کردند و به طور ویژه در این مجموعه نقش اصلی و مهم را آنها داشتند و بی‌یاوری اینان بسیاری کارها شدنی نبود.

لاهیجان
ورگ

۱. برای مطالعه متن کامل شیوه‌نامه خط گیلکی به اینجا نگاه کنید: <http://v6rg.com/?p=12602>

۲. نگاه کنید به «جکناجی جوان، گیله‌وی پیر» در اینجا: <http://v6rg.com/?p=11531>

۳. نگاه کنید به «گیلکی شتر» جاجیگه و دگرسن، امرو چومفارس من» در اینجا: <http://v6rg.com/?p=12872>

v6rg.com

